

GYULA VÁROS KULTURÁLIS KONCEPCIÓJA (2009–2016)¹

I. Törvényi és rendeleti háttér

Az önkormányzatok kötelező közművelési feladatait az 1997. évi CXL. törvény szabályozza. E szerint kötelező feladat közösségi tér, intézmény biztosítása, a helyi közművelési tevékenység támogatása, a könyvtári ellátás megoldása. A szabályozás keretjellegű, kevés konkrétummal, a nagyságrendek rögzítése nélkül. Így az önkormányzatok szinte szabadon dönthetnek arról, hogy mit vállalnak, milyen keretben, feltételekkel és költségekkel. Gyula, mint idegenforgalmi regionális központ, természetesen nem a törvényes minimumot, hanem annál lényegesen többet vállal, hiszen magas szinten kell kiszolgáltatnia a kulturális turizmust, s egyben a lakosság igényeit. E téren a minimalizmus a város vonzerejének, lakossága, igen jelentős diáksága művelődésének komoly csorbulását jelentené.

Az önkormányzatoknak a fenti törvény 77. §-a közművelési szabályrendelet alkotását írta elő a feladatellátás helyi módjáról, mértékéről. Gyula város 40/2002. (IX.27.) számú rendelete fel is sorolja a helyi közművelés fő teendőit: közművelési intézmények működtetése, fejlesztése, civil szervezetek, kulturális célú vállalkozások, egyéni és közösségi kezdeményezések felkarolása, az együttműködés segítése. A szabályrendelet rögzítette városunk – mai is érvényes – fő közművelési céljait is: hagyományápolás, helytörténeti és honismereti ismeretterjesztés, művészeti és művelődési közösségek működtetése, segítése, életre hívása, a kiemelkedő gyulai személyiségek és közösségek szerepének növelése, a lokálpatriotizmus erősítése, az értékvédelem és értékteremtés elősegítése.

II. A 2002. évi közművelési koncepció sorsa és az új elkészítése

A helyi rendeletet városi közművelési koncepció elfogadása előzte meg [107/2002. (IV.29.) számú határozat]. A koncepciót elfogadva, a képviselő-testület leszögezte: az idegenforgalom és a kultúra, a sokszínű művelődési kínálat egymást erősíti; a 21. században az új lehetőségekkel (EU-csatlakozás, javuló infrastruktúra, beruházók remélt megjelenése stb.) csak művelt, képzett, kreatív, tájékozott, alkalmazkodni képes lakosság tud élni, s ezért a város művelődésügyét az oktatással együtt) stratégiai ágazatnak tekinti.

A képviselő-testület (a 2002. év végi választások, mint mindig, megszakították a folyamatot, kissé feledésbe is merült a koncepció) a stratégiai ágazathoz szükséges költségeket hiánytalanul nem tudta biztosítani, de számos pontot teljesített a koncepció végén felsorolt teendőkből. Így a művészeti iskola birtokba vehette és berendezhette az Eötvös utcai épületet: később az iskola az összevont városi általános iskola (GYAKI) tagintézménye lett. A város múzeumai leváltak a megyei múzeumi szervezetről, s megalakult a Corvin János Múzeum. (Sajnos a város múzeumi gyűjteménye, az évtizedeken át gyűjtött és raktározott anyag a továbbra is létező, a megyei múzeumi központ részeként működő Erkel Ferenc Múzeum kezelésében maradt.) Megtörtént a vár felújítása és az állandó várkiállítás kialakítása. A zeneiskolában elindult az új énekszak, életre kelt a vonósenekar. Az Erkel Ferenc Vegyeskar karvezetési gondja megoldódott, a kórus szakmai munkája emelkedő és eredményes pályát mutat. A tervezett egy-két köztéri alkotásból kevés valósult meg: az '56-os emlékmű és a befejezetlenül maradt világháborús emlékmű, de ez is öröm. Elkészült a művelődési intézmények felújítási igényjegyzéke is 350 M Ft költségtervezettel, de ebből csak 10 %

¹ elfogadva a 79/2009. (III.26.) KT sz. határozattal

realizálódott mindmáig. Nem valósult meg a Várszínház magyar történelmi drámapályázata, a művésztelep megújítása és dinamizálása, valamint a város világörökség részévé nyilvánításának munkálata: a Wenckheim-kastély remélt felújítása és méltó funkcióval való megtöltése után erre azonnal vissza kell térni.

Az új koncepció elkészítését számos előmunkát előzte meg: előzetes megbeszélés az intézményvezetőkkel, szakemberekkel, a helyzet értékelése, a teendők felvázolása; ezt követte a részletes adatgyűjtés (városi statisztikai adatok, intézményi adatsorok, intézményenként és szervezetenkénti állapotrajz, ill. a jövőt illető elképzelések, javaslatok). A széleskörű információ- és javaslatgyűjtés után készült el a koncepció első változata vitaanyagként. Ezt minden érintett írásban megkapta és módja volt mindenkinek írásban, szóban reagálni, észrevételeket tenni. Két nagylétszámú értekezletet is tartottunk és az azokon elhangzottakat is figyelembe vettük.

Végül a fentieket a lehető teljességig átgondolva, számos elemében beépítve készült el a koncepció új, bővebb és részletesebb jelen változata. Minden segítő véleményt, segítséget csak köszönni lehet, s ez természetesen kijár a polgármesteri hivatal kulturális osztálya munkatársainak is.

III. A kulturális koncepció célkitűzései

A koncepció célja az, hogy a szűkszavú törvényi és szabályrendeleti kereteket meghaladó, átfogó helyzetértékelésen alapuló több éves előrettekintéssel fogalmazza meg a város főbb közművelési céljait, feladatait, ezek elérésének módszereit és a szükséges, lehetséges fejlesztéseket.

- 1) **Az általános és középiskolákban** (közel 6000 gyermekről, diákról és 500 pedagógusról van szó) kapjon hangsúlyosan teret – a szaktárgyak lehető legjobb szintű oktatása mellett – a nemzeti és városi tradíciók, hagyományok, értékek elsajátítása, a várostörténet, a kiemelkedő gyulai személyiségek és életművük megismertetése. Mindennek elő kell segítenie a hazaszeretet, a városszeretet, a kötődés és a szellemi kohézió növelését. E téren nélkülözhetetlen a szoros együttműködés a város kulturális intézményeivel, valamint a folyamatos információcsere. A gyulai diákság passzivitása a városi kulturális rendezvényekkel szemben nem hagyható szó nélkül. Nemcsak az értelmiség zöme, ök, a fiatalok is érdektelenséget árulnak el, ami nem biztató a jövőt tekintve. Azaz: sok a teendő, az okok feltárásától a jobb informálásig, az iskolákon belüli – erre is ügyelő – nevelőmunkáig.
- 2) A város lakossága és az ide látogató turisták, érdeklődők érdekében **legyen a kulturális programkínálat minél szélesebb, színesebb**, s legyen tekintettel a réteigényekre is, kínáljon minél sűrűbben az ún. magas kultúrát, a kedvelt és szükséges tömegszórakoztató rendezvényeknél pedig figyelni kell a minőségre, az igényességre. A nagyrendezvényeket minél több kisebb rendezvény kísérje, gazdagítsa – figyelemmel a már említett réteigényekre is. A nagyobb és kisebb programoknál egyaránt legyen szempont a városi történelmi értékek, tradíciók, kiemelkedő személyek ismertetése és népszerűsítése, nem feledkezve meg a jelentős épített örökség bemutatásáról sem. Legyen mindig figyelem arra: a mérce az európai és világszínvonal legyen, azaz kerülni kell a provincializmus látszatát is.

A város jól működő **művelődési intézményei őrizzék az elért színvonalat**, sőt tegyenek évről-évre egy-egy nagyobb lépést előre. Növeljék programjaik és rendezvényeik

látogatottságát, vonzerejét, s egyúttal növeljék bevételeiket is, vonjanak be munkájukba minél több együttműködő, a sikerben érdekelt támogatót, vállalkozót, s tegyék pályázati munkájukat minél tökéletesebbé. Az intézmények folyamatos együttműködése, valamint a lényegesen jobb és hatékonyabb marketingmunka pedig – a kulturális területen is – elengedhetetlen. A kiemelkedő gyulai személyiségek életműve kapjon még nagyobb teret a város kulturális életében. Legyenek folyamatos „szereplői” kulturális kínálatunknak, a mindennapos közművelési munkának iskolában, intézményekben és rendezvényeken.

- 3) Folyamatosan figyelemmel kell lenni az EU célkitűzéseire, annál is inkább, mert onnan várhatók jelentős pályázati lehetőségek is. Így a fejlesztéseknél, a pályázati felkészülésnél alapvető a projekt-ciklusokhoz való alkalmazkodás, a jó értelemben vett haszonelvűség. Fontos, hogy a művelődési munka segítse az esélyegyenlőséget, az egész életen át való tanulás lehetővé tételét, a lokális kultúra erősítését, a kulturális fejlesztések és a regionális, kistérségi programok összehangolását.

IV. Gyula, mint társadalmi, gazdasági közeg; előnyök és hátrányok

Milyen gazdasági és társadalmi helyzetben kell kialakítanunk a kulturális stratégiát? – A lakosság lélekszáma 1990-ben 34,3 ezer, 2006-ban 32,3 ezer volt. 2000 óta lényegében stagnál a **népességszám**, erősen mutatkozik az öregedés. (2008-ban a lakosságból 61 év feletti volt 7231; 18 év alatti 5259. 2004-ben a 61 év felettiek száma még „csak” 6916 volt, míg a 18 év alattiaké 5646. Az öregedés tehát számokban is egyértelmű. Korábban az elköltözést és elhalálozást ellensúlyozta a beköltözés, ma már ennek jelentősége visszaesően van. Számos, főként kvalifikált fiatal prosperálóbb vidékeken, főleg a fővárosban keresi boldogulását. Ezzel együtt városunk népességmegtartó ereje jobb, mint Békés megye bármely településéé.

Az iskolai végzettség terén városunk adatait – a legutóbbi népszámlálás (2001.) szerint – viszonylag kedvezőek. A csak 8 általánost végzettek aránya akkor 41 % volt, szemben az országosan regisztrált 46 %-kal. Ugyanakkor a középiskolát végzettek aránya városunkban 47 %-ot tett ki az országosan mért 42 %-kal szemben. Az egyetemet és főiskolát végzettek gyulai 12 %-a megegyezik az országos adattal. Gyula pozíciói e téren Békés megyén belül pedig kiemelkedők.

A munkanélküliségi ráta Gyulán 2000-ben 5 % volt (Békéscsabán, 6,1; országosan 6,3). 2007-ben a gyulai ráta 4,6; Békéscsabán 6,97; a megyében 9,93; országosan 5,95 %. A megye leszakadást jelző adatain belül Gyula pozíciója jobb, de így is 1000-1200 ember van munka nélkül városunkban, s a közeli jövő javulást nem ígér. A relatív előnyös helyzet főként a megyei kórház létének köszönhető: 2000 dolgozójával nem csupán Gyula, de a teljes Békés megye legnagyobb foglalkoztatója. Védelme, színvonalának őrzése első rendű városi érdek. Munkaadóként nem jelentéktelen néhány további megyei intézmény gyulai székhelye sem (megyei bíróság és ügyészség, KÖVIZIG).

A havi nettó átlagkereseteknél 2000-ben az országosan mért 55,7 E Ft-tal szemben a Békés megyei adat 32,2; 2006-ban az országos adat 101 E Ft, a megyei 86,4. A helyzet valamelyest javult, de megyénkben így is csak az országos kereseti átlag 86 %-át vitték haza az emberek. Városunk adatai bizonyára ennél jobbak, közelíthetnek az országos átlaghoz. A fő gond Gyulán a kvalifikált munkaerőt igénylő állás kínálat csekélyisége: diplomás, nyelveket ismerő fiataloknak sincs munka. A városban jelentős számú köztisztviselő és közalkalmazott él. A 2002-2003-as béremelés óta keresetük reálértéke nem nőtt, inkább csökkent, s a 2009-es év sok jót nem ígér. (Ügyelni kell ezért – a lehetőségig – a kulturális szolgáltatások áraira is.)

Az említett számok jelzik: Gyula a gyenge helyzetű, leszakadó megyén belül jobb pozícióval rendelkezik, eléri (esetenként meghaladja) az országosan közepes szintet. Biztató, hogy a dél-alföldi régióban Gyulát és kistérségét, statisztikai adatok szerint, csak Szeged előzi meg. Az is biztató, és mutatja Gyula lakosságának életrevalóságát, hogy a megyebeli munkaadók egyharmada itt működik. A 2672 vállalkozás ill. munkaadó zöme 1-9 főt alkalmaz, 10-49 főt csak 154, 50-149 főt 16, 250-nél többet már csak kettő, s egyikük az említett kórház. A gyulai vállalkozások zöme a szolgáltatási és kereskedelmi szektorban működik, az agráriumban már összesen csak 70. A régió és megyén belüli pozíciók mindenesetre biztatók, építeni és hivatkozni kell rájuk a fejlesztéseknél.

Hátrányok és gyengeségek

Gyula művelődésügyének swot analízisét az 1. számú melléklet tartalmazza.

Hátrányt jelent a **közlekedési árnyékhelyzet**, a fővárostól való 220 km távolság, melyből autópályán csak 75-öt lehet megtenni. Az összességében romló állapotú, **keskeny és korszerűtlen 44-es út** autóúttá fejlesztése még mindig csak ígéret. A **vasút** Budapestől Csabától, s azután még inkább Gyuláig **felújításra**, fejlesztésre **szorul**. Ma a Budapest-Gyula vasúti út 3,5 órát vesz igénybe. Jobb sorsú országokban ezt az utat vasúton kettő óra alatt meg lehet tenni. Negatívum az is (már érintettük), hogy az elmúlt évtizedekben sok képzett értelmiségi költözött el, ill. diplomázás után vissza sem tért, s a helyükre beköltözők többnyire más életvitelt képviselnek. Így is számottevő értelmiségi él Gyulán, legalább 1300-1400, de zömük sajnos nem vesz részt se a közéletben, se a kulturális rendezvényeken, se a civil szervezetek munkájában. Gyula értelmiségének mintegy kétharmada bezárkózott, nehezen közelíthető meg. Igaz, kevés a szabad idő, nehéz a családok megélhetése, kiegészítő kereset után kell nézni, s mindez erősen csökkenti a kultúra iránti fizetőképes keresletet is. Nem kétséges azonban, hogy a passzivitásban (s ez korántsem csak az értelmiségre áll) szerepe van a kényelemszeretnek és a fásult érdektelenségnek is. Sajnos, hasonló a kép (mint már érintettük) a diákságnál is.

A teendők: szélesíteni és **javítani kell az információáramlást, szélesíteni a programkínálatot**, hatékonyabbá tenni a propagandát, s közben figyelemmel lenni az árakra, a lakosság teherbíró képességére, nem mondva le az igényességről. Mindez áll a jelentős réteget képviselő nyugdíjasokra és a nagyszámú diákságra is, természetesen más-más megközelítéssel.

Gyengeséget jelent még az intézmények és szervezetek közti **együttműködés hiányossága**, a koordinációs munkát sokat lehet és kell is javítani. **Veszélyt jelent** kulturális területen is a **pénzügyi helyzet lehetséges romlása**, az állami és pályázati támogatások, bevételek csökkenő szintje. Ezt ellensúlyozni, akár részben is, még jobb pályázati munkával és a bevételek növelésével lehet.

Előnyök és lehetőségek

A negatívumokkal szemben számos előny és kedvező adottság áll szemben városunkban. A Fekete- és a Fehér-Körös az ország legtisztább vizű **folyói**, számos lehetőséget kínálnak együtt a jelentős kiterjedésű, alföldi szinten egyedülálló erdőkkel. A város 100-120 hektár terjedelmű, igényesen gondozott **parkjainak** is aligha van párjuk az Alföldön. A belterületi tavak is kiemelt értéket jelentenek, s öröm, hogy gondozottságuk, látványuk javul és ígéretes a jövőt nézve is. Az elmúlt évek jelentős fejlesztései után a város **kommunális ellátottsága** kiemelkedően jó. A **belvárosi terek, utcák** felújítása, a szép, új burkolatok, a vizek, szökőkutak, sétálóutca növelték Gyula vonzerejét. A levegő tiszta, csak az ülepedő por okoz időként gondot.

Az 1500 ágyas, 2000 főt foglalkoztató **megyei kórház** nagy történeti ajándék Gyulának úgy a munkahelyek, mint az egészségörzés és gyógyulás lehetőségét nézve, nem is szólva a nagy intézmény szellemi potenciáljáról. Ugyanígy pozitív történelmi adottság a bíróságok, ügyészségek, a KÖVIZIG, a megyei levéltár gyulai léte és működése is.

A **Várfürdő** értékes ősparkjával, igényesen gondozott kertészeti területeivel az ország egyik legjobb adottságú gyógyfürdője. A megvalósult fejlesztések (2001-2006.) révén sokat lépett előre, de a verseny óriási, s ebben egyre nehezebb őrizni a pozíciót. A kiszolgáló helyiségek (öltözők stb.) állapota javítandó, a szolgáltatások színvonala is, a wellness-részleg pedig nagyságrendekkel teendő attraktívabbá. A gyógyászati kapacitás hosszabb távon elégtelen. Legalább még egy, de inkább három négycsillagos szálloda nagyon szükséges a városban. A vendégéjszakák száma 2005-2007 közt növekedett 371 ezerről 390 ezerre. De fejleszteni kell, különben a már mutatkozó stagnálás állandósulhat, sőt ...

A történeti értékek, az **épített örökség** terén Gyula helyzete a Dél-alföldön kiemelkedő. 600 éves felújított téglavára a kiváló állandó kiállítással, a barokk – felújítandó – Wenckheim-Almásy-kastély számos jövőbeli lehetőséggel, 18. század eleji barokk kálvária kápolna remek, közel 300 éves faszobrokkal, a 18. század eleji római katolikus kápolna, a 13-14. századi plébániatemplom és ferences rendház romjai, a 18-19. századi megyeháza, a ma könyvtárként szolgáló volt városháza, Erkel Ferenc 18. század végi szülőháza, a 150 éves és 19. századi berendezését hiánytalanul őrző Ladics-ház és mellette a Százéves cukrászda copf stílusú épületben, a megyei bíróság dualizmuskori impozáns tömbje (felújítva és bővítve), a megyei kórház évszázados pavilonjai és parkja, a 18. századi római katolikus és református templomok, a 19. századi, remek ikonosztázzal rendelkező ortodox templom, a nemrég felújított Gyulavári Almásy-Pongráz kastély, a paraszti életet és gazdaságot és eszközeit bemutató tanyamúzeum és lovastelep, egyházi gyűjtemények (ortodox és római katolikus) jelzik az adottságokat és lehetőségeket.

Az örökség védelmét szolgálja a történelmi városrészekben történő építkezések hagyománytisztelő, a **tradicionális utcaképet** védő, őrző **engedélyezési eljárása** is. E téren az utóbbi időben kissé fellazulni látszik a hagyománytisztelő szemlélet, ami nem helyeselhető. Itt említendő meg az, hogy a parkok, fasorok, kertek európai nívója is jelentős kulturális értéket képvisel. Az **utcai homlokzatokkal** és a közterületről belátható **kertrészekkel** kapcsolatos hatósági lehetőségekkel bátrabban kell élni, mert ez is közérdek, amit kötelező képviselni.

A városban **magyarok, németek, románok** éltek és élnek ma is békében egymás mellett, őrzik hagyományaikat, kultúrájukat és kölcsönösen, jótékonyan hatnak egymásra. A vallási megoszlás is sokszínű: katolikusok, reformátusok, evangélikusok és ortodoxok élnek együtt a 18. század eleje, a törökkor utáni újraterleptetés óta. Ma már a baptisták és számottevő gyülekezetet képeznek.

A város gazdag **kiemelkedő szülöttekben**, ill. hosszasan itt élő, szolgáló **kiválóságokban**. A reformáció kiváló prédikátorai működtek itt, szolgálva nemcsak a hitéletet, hanem a magyar nyelv ügyét is: Sztáray Mihály, Szegedi Kiss István. Itt élt Göndöcs Benedek, a népművelő és városszépítő plébános; Erkel Ferenc – nemzeti himnuszunk zeneköltője, a magyar opera megteremtője; itt volt 23 éven át apátplébános Apor Vilmos – a nagy humanista, a szociális gondoskodás úttörője, a későbbi mártír győri püspök; Gyulavári szülötte a világhírű fizikus, Bay Zoltán, akit a rendszerváltás után, végakarata szerint ott helyeztek végső nyugalomra is; Gyulán született Bródy Imre, a szintén kiváló fizikus, a kripton égő feltalálója; Munkácsy Mihály élete meghatározó ifjúkori éveit töltötte Gyulán, s itt vált festővé, s ne feledjük Dürert,

akinek apja született Gyulán (pontosabban Ajtósfalván); élete nagyobb részét itt élte és dolgozta végig Kohán György, aki alkotásai nagyobb részét a városra hagyta. Városunk szülötte a világhírű fotóművész Sékely Aladár, és büszkesége a kiváló költő Simonyi Imre, aki élete zömét itt töltötte. Gyula kiemelkedő jelentőségre tett szert a magyar hús- és hentesiparban: elég itt Balogh Józsefre és Stéberl Andrásra utalni. Ez is folyamatos ápolásra méltó tradíció.

A kiemelkedő gyulaiak példája, életműve, értékeik őrzése, bemutatása nagy lehetőség, de egyúttal nagy kihívás is. Van még teendő bőven, a remélhetőleg mielőbb létesülő, ma sokaknak nagyon hiányzó várostörténeti kiállításhoz is méltó helyet kell kapniuk.

Az előnyök közt vehető száma az európai uniós csatlakozás is: városunk kulturális és idegenforgalmi téren nagy esélyt kapott egykori vonzáskörzete helyreállítására. (Vesd össze pl. a Várfürdő romániai látogatóinak nagy számával: számukra is fontos a programkínálat színessége és a Várfürdő jobbítása is, jó lenne vendégként megőrizni őket); de van lehetőség városunk oktatási intézményrendszerében is a határon túli magyar, de akár román diákok vonzására is.

A város további kulturális erősségei: széles és gazdag intézményhálózat, attraktív múzeumi-kiállítási egységek sora, színes, színvonalas és immár az egész évet átfogó programkínálat, s mindezek révén erős, a megyében, de **a Dél-Alföldön is ritka vonzerő.**

V. A kitörés fő lehetősége: az idegenforgalom és szerves részeként a kulturális turizmus

Az előnyök és hátrányok felvázolása után, látva azt is, hogy jelentősebb zöldmezős beruházás 1990 óta Gyulán nem volt (eltekintve a bevásárlóközpontoktól), számos vállalat és munkahely viszont megszűnt, vagy csökkentette termelését, a kitörés lehetséges és reális területeként az idegenforgalom jelölhető meg: a Várfürdő, a vármúzeum, a Várszínház, az egyre szélesebb programkínálat és más kulturális értékeink maximális kiaknázása. A remélhetőleg bővülő és még igényesebb szolgáltatásokat nyújtó Várfürdő (s mellette a tervekben szereplő, nagy jelentőségű kisökörjárási világfürdő komplexum) vendégeinek komplex programkínálatra van igényük, ami fel kell, hogy értékelje – az eddiginél is inkább – a kultúra jelentőségét városunkban.

Ezt a gyulaiak is tudják: az idei idegenforgalmi felmérés szerint az idegenforgalmat a lakosság 73 %-a tartja első rendű húzóerőnek. A válaszolók 82 %-a szerint 2003 óta sokat fejlődött a terület. A szakemberek véleménye szerint a fejlődés, a növekvő vonzerő fő okai: a megújult belváros, a kitűnő vármúzeum, a Várszínház, a felújított gyulavári kastély és a sok kulturális rendezvény. A fürdővendégek szerint az, hogy hány napot töltenek Gyulán, az anyagi helyzet (70 %) után a kulturális kínálattól függ (58 %). A felmérés szerint a megkérdezettek 83 %-a szerint a fő vonzerő a Várfürdő, a város hangulata (79 %), de ezek után azonnal a Várszínház (70 %), a kulturális rendezvények (69 %), majd a vár és a múzeumok következnek (52 %).

Az idegenforgalmon belül koncentráljunk most tehát **a kulturális turizmusra**, melyben Gyula lehetőségei kivételesek. Az EU vezető testületeinek véleménye szerint is ma a gazdasági növekedés egyik fő katalizátora Európában a kulturális turizmus. Brüsszeli szakértők szerint a kulturális ágazat, a kultúra Európában több embernek ad munkát, mint pl. a vegyipar és nagyobb értéket is „termel”.

2009. egyébként a „**kulturális turizmus éve**” Európában. A magyar kulturális vezetés koncepcionális dokumentumai is kiemelik a terület növekvő szerepét, a magyar kulturális örökség védelmét és kiaknázását, a kulturális vidékfejlesztés fontosságát a területi egyenlőtlenségek elleni küzdelemben is, a művészeti nevelés meghatározó szerepét (egyszer talán ehhez majd jelentősebb forrás is jut, mint ma), a nemzeti emlékezet programot, ami évenkénti hivatalos megemlékezéseket jelent kiemelkedő magyar személyiségekről, így 2010-ben Erkelről, majd 2011-ben Liszt Ferencről. Az oktatási- és kulturális tárca 2007-2013 közti időre szóló közművelési stratégiája is kiemeli a kultúra fontosságát a nemzeti egység őrzésében, erősítésében. Ezért is tartja alapvetőnek a kultúrához való hozzáférés biztosításában az esélyegyenlőséget, a kulturális nevelés elkezdését már gyermekkorban, az iskolák és közművelési intézmények szoros együttműködését, a művészetoktatási intézmények kiemelt támogatását, küzdelmet az igénytelenség ellen, a minél szélesebb és sokszínűbb kulturális programokat.

Az EU elvárásai is kiemelik a művelődésügyet, az iskolán kívüli képzés fontosságát, az egy életen át való tanulás lehetőségének biztosítását, a hagyományőrzést és védelmet, s mellettük az új értékek életre segítését, a gyermek- és ifjúsági programkínálat szélesítését és a fejlesztés-orientáltságot.

Mindezeket az elképzeléseket, koncepcionális irányokat (amennyiben kormányzati és EU-s források is alátámasztják majd az elvárásokat) mintha csak városunk testére szabták volna: vannak jól működő intézmények, van jelentős értelmiség, van átképzési szükséglet, létezik lakossági és idegenforgalmi igény, van nagy létszámú tanuló ifjúság és sokakban hagyománytiszteltet, lokálpatriotizmus. Ezek **lehetőségek**, melyekkel élni kell. Szembesülnünk kell persze **veszélyes tendenciákkal** is: a globalizáció negatív hatásaival szemben kell őrizni a nemzeti és városi értékeket, tradíciókat. Nem könnyű ez, hiszen sok a leszakadó, alacsonyan iskolázott, igénytelen, keveset olvasó, de annál a többet a tévé előtt ülő ember Gyulán is. Gyulán is nő (bár sokszor csak papíron) a szabad idő, de veszélyes szintet ér el az igénytelenség is, miközben az ún. magas kultúra teljesítménye és ereje hazánkban Európán belül is kiemelkedő.

Ha valahol, akkor tehát **Gyulán létérdek a kulturális élet színesítése**, a programkínálat fokozása, de csakis **őrizve a színvonalat**, értékeket közvetítő igényességgel.

VI. Kultúra és finanszírozás Gyulán

A város tudatában van a kultúra fontosságának: hosszú ideje széles és igényes kulturális intézményhálózatot működtet, a kötelező feladatok ellátásán messze túl finanszírozza (az állami támogatások mellett) a Várszínházat, a Corvin János Múzeumot, a Mogyoróssy János Városi Könyvtárat, a városi nagyrendezvényeket, támogatja a művelődési ház mellett az egyesületeket és civil közösségeket, s ezen túl természetesen a művészeti iskolát, a zeneiskolát. Kulturális intézményei működtetésére a város 2003-2007 között évente a fejlesztések nélkül számított költségvetése 8-9 %-át költötte (ez 2007-ben 503 M Ft-ot tett ki); ehhez jönnek még a hivatali szakfeladati keretből kifizetett összegek (városi ünnepek, rendezvények és más események): évente 20-30 M Ft, valamint az intézményeknél külön megbízással és kerettel megvalósított rendezvények. Ez utóbbiak a művelődési központnál 2006-ban 30; 2007-ben pedig 31 M Ft-ot tettek ki. Ez azt jelenti, hogy **városunk 2007-ben kultúrára összköltségvetésének 11 %-át költötte**. Tette ezt a város akkor, amikor a **normatív állami támogatások és az egyéb kötött felhasználású állami támogatások összege** évek óta 2 Mrd Ft körül **stagnál, alatta maradva az inflációs rátának**. Megemlítendő, hogy

Békéscsaba kultúrára költségvetésének 1.5-2 %-át költi, a megyei városok pedig - országos átlag szerint - 3-4 %-át.

A helyi adóbevételek 2003-2007 között nőttek ugyan, köszönhetően főként a gépjárműadó önkormányzatoknak való átengedésének és az idegenforgalmi adóbevétel növekedésének. Az emelkedés azonban nem túlzottan jelentős. Az összes helyi adóbevétel Gyulán 2004-ben 876; 2007-ben 925 M Ft volt. A város éves költségvetése hosszú évek óta jelentős hiányt tartalmaz, így a kulturális terület szinte erőn felüli támogatásban részesült. Az erőfeszítés viszont a jövőt szolgálja, s a továbbiakban sem nélkülözhető. Tegyük hozzá: a közművelési és közgyűjteményi feladatokra adott állami normatíva a töredékét sem fedezi a kiadásoknak, hiszen 2004-ben 38; 2007-ben pedig 37 M Ft-ot tett ki a lakosságszám utáni fejkvóta szerint. A kiadásoknál végezetül kiemелendő, hogy a kulturális intézményekre fordított felújítási összegek sem csekélyek évente, jóllehet az utóbbi évek városi felújítási kerete veszélyesen alacsony, s ha a helyzet nem változik, a nem távoli jövőben igen jelentős ráfordítások válhatnak szükségessé. 2002-ben a feltétlenül szükségesnek mondott **felújítások** csak a kulturális területen 380 M Ft-ot igényeltek volna, s ebből máig mindössze 35 M Ft értékű felújítás valósult meg (természetesen a várfelújítás nélkül). Óriási tehát az **évtizedek alatt felhalmozódott adósság felújítási téren**. Az épületállomány, a berendezések és a működés műszaki feltételeinek folyamatos romlása nagy veszély, hamarosan már a működés tartalmi oldalát is veszélyezteti.

Fontos, hogy a város költségvetése továbbra is tartalmazzon **a pályázatokhoz szükséges önrökeretet**, mert e nélkül a legkedvezőbb pályázatokon sem lehet részt venni. Ezt a keretet természetesen a kulturális intézmények is vehessék igénybe, hiszen költségvetésükből jelentősebb önrészt kigazdálkodni lehetetlen.

Lényeges, hogy a város és kulturális intézményei **minden lehetséges pályázati lehetőséget** ragadjanak meg. Nem csak a hazai lehetőségeket kell maximálisan kihasználni, hanem a **szélesedő körű** Európai Unió lehetőségeit is. Így, támogatásra méltó „A nemzetközi visegrádi alap” kiírására történő gyulai jelentkezés. (Nemzetközi együttműködés oktatásban, diákcserében, turizmusfejlesztésben.) Fontos lehet a Norvég alaphoz benyújtott pályázat is (pl. együttműködő norvég várossal Bay Zoltán emlékhely létesítése), a Kultúra programra (2007-2013.) való jelentkezés is (több ország, társ partnerek, számos intézmény együttműködése, széleskörű és színes kulturális programokban). Megjegyzendő, hogy e forrásokért a verseny rendkívül erős, forrásokhoz jutni nem csupán kitűnő pályázattal, hanem (legalább olyan súllyal) eredményes lobbizással lehet. Ebben megyénk és városunk pozíciója nem túlzottan erős.

A jövőben az eddig biztosított **városi művelődési keretet**, ráfordításokat **szinten kell tartani**, azaz legalábbis az inflációt követő támogatásban kell részesíteni a város művelődésügyét. Emellett szükséges a kulturális együtteseknél a költségvetés némi javítása és az, hogy az Erkel bicentenáriumi rendezvénysorozata érdekében 2009-ben 20; 2010-ben pedig 25 M Ft többletforrás álljon rendelkezésre, amennyiben szándékunk méltóképpen megrendezni a kiemelkedő jelentőségű ünnepségsorozatot. (Ezek az összegek tartalmazzák az Erkel-házban felújítandó állandó kiállítás költségeit is.)

Fontos lehet városi **kulturális alap** létesítése. Az alap az intézményi költségvetéseken, a városi nagyrendezvényeken és a sportkoncepción túlmenően kultúrára, illetve sportra szánt forrásokat egyesítené, s évi felosztásáról a kulturális bizottság döntene.

Mindezekon túlmenően, a kulturális intézményeknek és szervezeteknek **törekedniük kell további bevételek biztosítására**. Fontos lehet a kultúra iránt elkötelezett vállalkozók

bevonása pályázatokba, s egyes programokba. A **plusz források felkutatása**, elérése a város erőfeszítései mellett **létszükséglet**: a következő évek nem ígérkeznek könnyűnek, az állami támogatások és pályázati lehetőségek alighanem szűkülni fognak. A vállalkozók esetében pl. élni kell (az eddiginél jóval erőteljesebben) azzal a lehetőséggel, hogy bizonyos kulturális támogatások esetén az adott összegeket adójukból, adóalapjukból leírhatják. Erre minden kulturális intézménynek figyelnie kell.

VII. A művelődésügy helyzete ma Gyulán

Mint láttuk, a város erején felül fordít összegeket kulturális célokra. Az eredmény sem marad el, **összességében elégedettek lehetünk** intézményeink működésével, a programkínálattal. A vármúzeum, a Várszínház, az Erkel- emlékház országosan is kiemelkedő értékek, jelentős vonzerőt képeznek. **Az iskolákban, középiskolákban** széles körű tanórákon túli művelődési tevékenység folyik, bár itt **javítani szükséges** a városi művelődési intézményekkel való kapcsolat intenzitását, a kölcsönös informálást és főként az összehangolt várostörténeti, honismereti, a nemzeti és városi értékeket megismertető, a haza- és városszeretetet erősítő foglalkozások szervezettségét, koordináltságát.

A városi rendezvények (a farsangi karneváltól a november 7-i Erkel születésnap koncertig) színvonalasak és egyre nagyobb érdeklődést váltanak ki, s korántsem csupán Gyulán. Ilyen gazdag programkínálat kevés hasonló méretű és lakosságú városban van. Nem véletlenül lett Gyula „**A kultúra magyar városa**” cím és a **Hild-díj** tulajdonosa. Ezt gazdag kulturális életével és az épített örökség védelme terén végzett munkájával érdemelte ki. Szégyenkezésre tehát nincs ok, ugyanakkor folyamatos feladat a színvonal őrzése, sőt, növelése, a nagyrendezvényeket kísérő és gazdagító kisebb rendezvények (rétegprogramok) számának emelése, és nem utolsósorban **a városmarketing munka** (benne természetesen a város gazdag kulturális kínálatának propagálásával) hatékonyságának, összehangoltságának és színvonalának jelentős javítása, az érintett felek együttműködésének jobbítása. A propagandamunkánál nem annyira a mennyiséggel, inkább a hatékonysággal van gond. Az együttműködés és a koordináció javítása nem csupán a marketingmunkára érvényes: a kulturális intézmények, szervezetek közti együttműködés is javítható, s ez egyben feltétlenül megoldandó feladatot is jelent, mint már korábban említettük. Hasznos lehet **az intézményvezetők egyeztető, konzultatív értekezletét** negyedévente-félévente megrendezni.

Az általános jellemzés után következzenek a közművelés színtereinek, szereplőinek számbavétele, helyzetük rövid vázolója és a teendők ismertetése.

VIII. A művelődés színterei, szereplői; helyzetek és feladatok

1) Oktatás- és művelődésügy általában

Már a 2002. évi kulturális koncepció is szólt **az oktatás primátusáról**. Az iskolákban tanul. formálódik a jövő értelmisége, a reménybeli művelt szakmunkások sora, a kora kihívásaival és új helyzetekkel kreatívan és sikerrel szembesülni képes nemzedék. Az összes gyulai általános iskolában ma 2280 gyerek tanul. s 244 pedagógus foglalkozik velük. (1992-ben még 3270 volt az általános iskolások száma városunkban, azóta tehát 1000 gyermek tűnt el iskoláinkból a demográfiai katasztrófa jeleként.) Középiskolásaink

száma viszont – mutatva városunk térségi vonzerejét is – nőtt. 1999-ben 3000-en voltak, ma 3580-an vannak, s 300 pedagógus oktatja őket. Összesen **5860 gyerek és diák tanul Gyulán**, 550 pedagógus felügyelete alatt. A tanulók és tanárok együttesen egy kisváros lakosságát teszik ki, ami **jelzi az óriási felelősséget**.

Nem csupán a szaktárgyak oktatásának színvonalát kell őrizni, sőt, javítani, hanem szükséges a középpontba állítani a nevelőmunkát és szorosabb kapcsolatot létesíteni az oktatási és művelődési intézmények között. **Növelni kell az ifjúsági- és jelentősen a gyermekprogram kínálatot**. E téren van előrelépés is: a művelődési központ (mai nevén Kulturális és Rendezvényszervező Nonprofit Kht.) ifjúsági irodája egyre szélesebb körben végez információs és programszervező munkát. **Az iskolákban, középiskolákban működni kell szabadidő-szervezőknek, -felelősöknek**, órakedvezményrel, de rendszeres beszámolási kötelezettséggel. A művelődési intézmények pedig soha ne feledkezzenek el a diákságról, az ifjúságról. Fontos, hogy a kulturális rendezvényekről, eseményekről az információ mindig, kellő időben eljusson az iskolákba, természetesen, a nem városi fenntartásúakba is. Az együttműködést nekik is ajánljuk, tőlük is kérjük.

A város története, kiemelkedő személyiségeinek életműve, épített öröksége, természeti értékei és ezek védelme legyen jelen az iskolák, középiskolák tanrendjében, a megfelelő tantárgyak, illetve órák programjában. Nem végezhet úgy diák Gyulán általános iskolát, pláne középiskolát, hogy legalább kétszer nem járt (megfelelő vezetéssel és felkészítéssel) a vármúzeumban, az Erkel-házban, s nem látott néhány várszínházi előadást, ill. nem volt jó néhányszor részese a nemzeti ünnepekkel kapcsolatos városi megemlékezéseknek, nem is szólva a nemzeti ünnepek iskolai kötelező megünnepléseiről. A már itt-ott alkalmazott várostörténeti CD és a gyulai vár történetét bemutató DVD, valamint a Czeglédi Imre által írt s nemrég megjelent, Gyula és környéke című kitűnő útikalauz használata erősen ajánlható. További segédeszközökre is szükség van, ezekről a város (egyeztetett igények mentén) gondoskodni fog. A múltismeret és a hazaszeretet nagy lendítő erő (említsük csupán Japán példáját), hiánya pedig sorvasztó. Nem öröm azt tapasztalni pl., hogy számos gyulai lakos nem ismeri a város történeti értékeit, jeles rendezvényeit.

Fontos lenne Scherer Ferenc kiváló városmonográfiájának folytatása (1918-2010). Ehhez szükséges a megfelelő szerző megtalálása. Támogatandó a Gyula város képes krónikája címmel tervbe vett reprezentatív kötet megjelentetése, amely történelmi korszakonkénti tömör összefoglaló után illetve között nagy számú képet (informatív képaláírásokkal, jegyzetekkel) közölne a város illetve területe elmúlt, mintegy 1500 évről. A kötet elkészítését dr. Erdmann Gyula és dr. Havassy Péter vállalta 2011-re.

Nézzük, iskolánként milyen kötelező tanórákon túli közművelési tevékenységek léteznek, állnak a tanulók rendelkezésére.

2) Iskolák és művelődés

a) GYAKI (Gyulai Alapfokú Közoktatási Intézmény)

Fakultatív délutáni programok, szervezett szabadidős tevékenységek, tagintézményenként más-más szintű, de jól használható könyvtár, színház- és múzeumlátogatási programok, szakkörök, nemzetiségi nyelvi és hagyományörző tevékenységek (Implom és román iskolák), énekkar.

Külön kell szólnunk az immár a GYAKI-n belül működő **alapfokú művészetoktatási intézményről**. Ebben 28 tanár vezetésével 650 tanuló kap művészeti képzést. A

zeneiskolában – amely része a művészetoktatási intézménynek – 2002 óta új szakok indultak (ének, mély rézfúvós és ütős), a művészeti iskola pedig új és jól berendezett épületben működhet. Sajnos évek óta gondokkal és számos szülők közötti és egyéb konfliktussal küzd a nagy hagyományú és népszerű néptánc-szak. A helyzetet nemrég a képviselő-testület tárgyalta és állást foglalt a néptáncoktatás fenntartása, folytatása és támogatása mellett (a Harruckern középfokú iskolában létesült és működő „konkurencia” ellenére). A képviselő-testület elfogadta azt is, hogy az egykor híres Körös Együttes a 2006-2007-es mélypont után új vezetéssel csakis úgy lehet eredményes, ha a város kezében lévő utánpótlásképzése van.

Nagy gond a művészeti iskolák csökkenő állami normatívája, ami ellentétes a távlati kormányzati célokkal és jelentős terhet ró a városra. De Gyula, Erkel városa nem létezhet zeneiskola és művészeti képzés nélkül. Ha valóban fontos a kultúra jövője, a művelt ifjúság, akkor áldozni is kell és bízni a kormányzati ígéretek mielőbbi beváltásában. Egyébként, **a gyulai művészeti iskola nemrég megkapta a működéséhez szükséges állami minősítést** (szemben pl. a békéscsabaival): a lehetőséggel élni kell, alapul véve és továbbfejlesztve az elért színvonalat. Kiemelendő, hogy a művészeti képzésben részt vevő tanulók (ez rangos szakemberek egybehangzó véleménye) a többi tantárgyat is sikeresebben tanulják, azaz érvényesül egyfajta transzferhatás. Említsük meg itt is a sokáig a zeneiskolán belül működő kitűnő, nemrégiben egyesületként önállósuló fúvószenekart és az ismét próbáló és szereplő fúvószenekart is.

b) Erkel Ferenc Gimnázium és Informatikai Szakképző Iskola

Nyelvészeti kör, irodalmi színpad (magyar és angol nyelvű), énekkar, az újra induló „Mindentudás egyeteme” (előadások), diákönkormányzat számos ötlettel és programszervezéssel. Az iskola bonyolítja az Országos Implom József helyesírási versenyt, szervezi (legközelebb 2009-ben) a Kárpát-medencei középiskolai matematika-versenyt. Nagy része van a jeles múltú **EDÜ** (Erkel diákünnepek) két évente történő megszervezésében. Az **EDÜ** sokoldalú művelődési programot is kínál. A következő, 2010-es **EDÜ** keretében - tekintettel az Erkel bicentenáriumra - az iskola országos Erkel műveltségi vetélkedőt is tervez. Említsük itt meg: jó lenne, ha az Erkel gimnázium és a Karácsonyi gimnázium felvállalná (külön-külön vagy esetleg közösen, összehangolva) a Bay Zoltán nevét viselő országos fizikaverseny időnkénti megrendezését. Megemlítendő, hogy 2011-ben Bay Zoltán emlékévé lesz.

c) Nicolae Balcescu Román Tannyelvű Általános Iskola és Gimnázium

Néptáncsoport, színjátszó csoport (időnként vendégszerepel is – pl. évente a nemzetiségi színházak budapesti fesztiválján); színháztermében műsoros estek, konferenciák; 25.000 kötetes román nemzetiségi könyvtár, a román nyelv és kultúra ápolása tanórákon túli foglalkozások keretében.

d) Karácsonyi János Katolikus Általános Iskola és Gimnázium

Szakkörök, irodalmi színpad, énekkar, médiaismereti szakkör, kétevente gyermek gálaest, Simonyi versmondó verseny, ami egyúttal versillusztrációs és versmegzenésítő verseny is. Részt vesz az Implom József országos helyesírási verseny gyulai fordulójának rendezésében. Az 1. sz. iskola megszűntével átvállalná a vers- és prózamondó verseny megszervezését is.

e) Harruckern János Közoktatási Intézmény

Az 1082 Gyulán tanuló diákja számára biztosított lehetőségek: **Harruckern-esték** (nyílt rendezvény, jeles előadók), zenei estek, hagyományörző ijaszcsoport rendszeres fellépésekkel városi rendezvényeken is: művészeti alapképzés (képzőművészt, néptánc, hangszerek), **diákszínház**. A hamarosan felépülő új épületkomplexumban kerül elhelyezésre a huszármúzeum és a 200 fős konferenciaterem.

f) Göndöcs Benedek Szakképző Iskola

1209 diákja számára nyújtott lehetőségek: hangszeres alapképzés (szakkör), rajzszakkör, énekkar, irodalmi csoport, kézművességek alapjainak elsajátítása, tárgyi-restaurálási szakkör, könyvtár, két féléves néprajz fakultáció, rendszeres tanulmányutak.

g) Magvető Református Általános Iskola

1997 óta évente megrendezi az Országos Bibliai Történetmondó Versenyt. Énekkart és szakköröket működtet.

h) A Szent István Egyetem Gyulai Egészségtudományi és Környezet-egészségügyi Intézete

A főiskolán 2002 óta működő Nyugdíjasok Akadémiája igen sikeresnek bizonyult. Az évek során 28 kurzus indult, amelyek átfogták a kultúra és a tudomány színes világát. A városismereti, zenei, vallástörténeti programok mellett informatikai, természetgyógyászati, pszichológiai, egészségfejlesztési és más kurzusokon mintegy 1000 nyugdíjas szerzett jelentős új ismereteket. A programok ingyenesek. A széleskörű érdeklődés miatt előkészületek folynak egy országos rendszer kialakítására.

i) A Bay Zoltán Informatikai Szakközépiskola és Kollégium alapítványi fenntartásban működik. A sportéletre, a város kulturális rendezvényein történő részvételre súlyt fektet. Sokat tesz a fizika, a csillagászat jelentős értékeinek megismertetésére. Szívesen vállal részt (gazdag gyűjteményével) a várossal közösen Bay Zoltán ill. Bródy Imre kiállítás létesítésében.

IX. A közművelődés intézményei

1) Vegyes profilú kulturális intézmények

a) Gyulai Kulturális és Rendezvényszervező Nonprofit Kft. (művelődési központ)

2002-ben az 1951 óta működő művelődési központban számos és súlyos probléma volt, amit egy felkért független szakmai elemző csoport is megerősített. A központ akkor az ifjúsági ház funkciót még kezdetlegesen és hiányosan látta el. A ház presztízse alacsony volt. A gyermekszínházi előadások elfogadhatóak, a felnőttekhez szólóak inkább csak az igénytelenség kiszolgálói, a ház programfüzetei nivótlanok voltak. A rendezvények zömét, a foglalkozásokat külső szervek, egyesületek és civil szervezetek működtették, a ház jórészt csak helyet biztosított.

Az épület 1975-ben épült előnytelen külsővel, betonelemes homlokzattal, nagy, többnyire kihasználatlan folyosói terekkel, mára teljesen gazdaságtalan fűtési rendszerrel, konferencia- és zeneterem nélkül, gyenge minőségű nyílászárókkal. Nagy

gond és számos probléma forrása az, hogy a ház rendszeres karbantartása, felújítása rendre elmaradt.

2003 óta az intézmény működésében számos és előnyös változás történt. 2008-tól a ház kft. formában működik, ami igen bátor lépés: ma országunkban a művelődési házak 85 %-a intézmény, s mindössze 4.5 %-uk működik vállalkozásként. A kezdeti időszak után úgy tűnik, az új forma beválik. **A kft. érdekelt a színességben, mozgalmasságban, új ötletek gyors megvalósításában, s ez látszik is a programkínálatban, a számottevően javuló propagandamunkában is.** A kht. mindössze kettő népművelővel rendelkezik, ami elégtelen, de remélhető, hogy a növekvő bevételek révén a személyi helyzet javulhat. 2009-ben kiderül, hogy szükséges-e itt fenntartói segítség. A ház egyre több programot szervez, és néhány év óta már nem csupán helyet biztosít másoknak. Rövidesen elkészül a kht. hosszabb távú stratégiája is.

Az ifjúsági iroda munkája egy-két éve lényegesen aktívabb, szoros kapcsolatot tart iskolákkal, diákönkormányzatokkal és sokat gazdagodott, színesedett ifjúsági programkínálata, valamint információs tevékenysége is. A kht. hétvégeken rendszeresen szervez könnyűzenei koncerteket, nemzetiségi, nemzeti zenei esteket. Rendszeressé váltak a rendhagyó órák, havi rendszerességgel jelentkezik a Kultúra Kávéház is.

Növekedett **a várkerti rendezvények száma** (a kht. szervezi-bonyolítja ma már a városi nagyrendezvények jelentős részét is), programszínhellyé vált a belvárosi Világóra környéki tér és a barokk kastély parkja is. **Templomi koncertek** indultak és számuk növekszik. Nő **a komolyzenei produkciók száma és színvonala is.**

A kft. elvállalta **a határmentiségből adódó kulturális feladatok** egy részét. Aradra (Gyula testvérvárosa) turistabuszokat szervez az aradi 13-ak vesztőhelye, a szabadságszobor és a belváros megtekintésére és a közeli tervek között szerepel koncertbuszok szervezése a kiváló Aradi Filharmonikusok hangversenyeire. Ezt a kínálatot a ház bővíteni tervezi, programba véve a híres katolikus búcsújáró hely, Máriaradna és a történelmi ménesi borvidék meglátogatását. Utakat tervez Nagyszalontára (Arany János, Sinka István, Zilahy Lajos) és Nagyváradra is. Itt jegyezzük meg, hogy a megyei fenntartású, de gyulai Erkel Ferenc múzeum az aradi múzeummal közös pályázatokon vett részt, a legutóbbi nyertes pályázat címe: Román és magyar falú az Európai Unióban.

A ház közeli, a várossal együtt megoldandó feladata: pótolni kell a fiataloknak erősen hiányzó, volt 48-as klubot, azaz meg kell teremteni a lehetőséget zenekarok próbáinak és az igényes könnyűzenei koncertek és közösségük befogadására. Az igény erre erőteljes, a fiatalság szeretne egy helyet, ahol oldott hangulatban, nem színháztermi körülmények között élvezheti a zenét; a rendről a diákönkormányzatok és az ifjúsági iroda gondoskodhatnak.

Mielőbb **fel kellene vállalni** a házban – természetesen figyelembe véve a fokozatosságot – **a felnőttképzésben való részvételt**, valamint a nyári diáktáboroztatásban való szélesebb szerepvállalást is: mindkét esetben a lehetőség szerint kistérségi-térségi szervezőmunka is kívánatos.

Ígéretesen alakul a kft. bevétele is a vállalkozásként kezdett 2008-as évben, bár a megszorítás itt sem maradhatott el. 2007-ben 28 M Ft volt a saját bevétele, 2008-ra 24 lett beállítva, de közben az önkormányzati támogatás 124 M Ft-ról 74-re csökkent (a

béreköltség 55-ről 35-re). A kft. élve az önállóság adta lehetőséggel és látva, hogy az aktivitás és a kreativitás vállalkozásnál életkérdés, éves bevételét a tervezett 24 M Ft helyett 40 M Ft-ra teljesítette.

A ház évek óta törekedett az **eredményes pályázásra**. 2003-tól évente 6-8 M Ft-ot nyert közművelési célokra. Problémát okoz, hogy az elnyert pályázati pénzek kiutalása sokszor hosszasan késik. Így számos esetben hosszú időn át kell összeget hitelezni, ami nem éppen problémamentes.

A pozitívumok őrzése és erősítése mellett fontos feladat a kulturális szezon minél szélesebbé tétele időben, valamint a kiemelkedő gyulai személyiségek kínálta lehetőségek szélesebb körű kiaknázása (Erkel, Bay, Munkácsy, Apor, Kohán, Dürer). Munkácsy és Bay Zoltán életművének megismertetése, Munkácsy Gyulához is kötődésének kihangsúlyozása ügyében eddig nem sok minden történt.

Hiányos a város kulturális rendezvényeinek megfelelő koordinálása, az együttműködés szervezettebbé tétele és kiemelt feladat általában a városmarketing munka nagyságrendekkel történő javítása. Erről még lesz szó. A kft. hajlandó vállalni a kulturális program-koordinációt.

A kft. 500 fős színházterme a megyében egyedülálló, ám **az épület egészének állapota igen rossz.** Elavult a színpadtechnika, lepusztult a nézőtér berendezése is. **Több százmilliós költségről van szó,** amely csak egy nagyobb pályázat keretében valósítható meg. A felújítási terveket viszont minél előbb el kell készíttetni, figyelembe véve a korábban Bozó András által készített bővítési, átépítési tervet is. Megemlítendő, hogy a színpadtechnika felújítása, korszerűsítése önmagában 50 M Ft-os tétel, a nézőtéri székek immár halaszthatatlan cseréje pedig 25 M Ft-os!

b) A gyulavári Almásy-Pongrátz kastély

Örvendatosan megújult, szinte romjaiból, civil alapítványi erőfeszítéssel, tekintélyes pályázati támogatásból. Kiállításai és rendezvényei máris helyet biztosítottak számára a város kulturális palettáján. Itt tekinthető meg a remek ötletként megvalósított **himnusz történeti kiállítás**, bemutatva az EU országainak himnuszait, szövegüket, zeneszerzőjüket. Igényes az épületben felállított néprajzi kiállítás is. A városnézéssel összekapcsolt hangulatos kisvonatos kastélyprogram népszerű és Várit is bekapcsolja a város turisztikai vérkeringésébe. A tervezett, **szeptemberi kastélyfesztivál** a városi kulturális kínálatot bővítő, vonzó programnak ígérkezik. A kastély és programjai kerüljenek feltüntetésre a városi programfüzetekben, propagandaanyagokban.

c) A mozi (Royal Filmszínház)

Vetítőterme alkalmas előadások, kulturális rendezvények színhelyeként is. Évek óta magánszemély bérli és működteti nem kis erőfeszítéssel. Pályázati úton art-moziként is működik, mindennapos vetítéssel. Így lesz ez 2009-ben is. A működtető törekszik a háromdimenziós mozi megvalósítására, ami 2010-től reális. Fontos lenne – együttműködve az iskolákkal – az oktatást segítő, kiegészítő, értékes közművelési (történeti, néprajzi, természetvédelmi, egészséges életmódra nevelő stb.) vetítések tervszerű, a korcsoportoknak megfelelő megszervezése.

A mozi középtávú működése, pénzügyi helyzete és perspektívája átgondolandó. A kulturális bizottság vegye a témát 2009 tavaszán programba.

2) Közgyűjtemények, gyűjtemények

a) Corvin János Múzeum

Gyula múzeumügyében jelentős változások történtek 2003 óta. Hosszú küzdelem után **2005-ben végre átadták a felújított várat**, melyben hamarosan megnyitottuk az európai szintű **állandó kiállítást**. Párhuzamosan – összhangban a 2002-es koncepcióval is – önállósult a gyulai múzeumi hálózat, létrejött a Corvin múzeum hét kiállítóhellyel és egy központi irodaépülettel. A meghatározó természetesen a várkiállítás, melyet a már 2005-ben (májustól decemberig) 47.000-en, majd 2006-2007-ben 55-56.000-en tekintettek meg, ami 2006-ban 36; 2007-ben 52 M Ft-os árbevételt hozott. Helyes lett volna 2007-ben a 12 M Ft-os terven felüli többletbevételt a múzeumnál hagyni, hiszen számos felújítása maradt el hosszú éveken át, de a testület másképp döntött. A múzeumhoz lett csatolva a Százéves cukrászdában lévő műhelymúzeum és a húsipari gyűjtemény is, melyet a régi vágóhíd felújított épületében ma már egyesület működtet.

Az időszaki kiállítások ma főként a Kohán-képtár körfolyosóján kerülnek megrendezésre, mivel a Dürer-terem emeleti szintje lényegében használhatatlan, sürgős felújításra vár.

Egyre népszerűbbek a **vármúzeum múzeumpedagógiai foglalkozásai**. Ez év első felében már 25 csoport vett ezeken részt. Az érdeklődés jelzi: a foglalkozások száma és szervezése tovább növelhető és erősíthető. Népszerű az emlékérem-készítő automata és a többnyelvű, digitális idegenvezetés. A rondellában egyre több ajándéktárgy vásárolható, szélesedik a választék, de még jelentősen bővíthető (további ajándéktárgyak, CD-k, DVD-k, tájékoztatók, katalógusok, könyvek stb.).

A múzeum szakmai munkájának szélesítése, a városi képtár és a Kohán gyűjtemény kezelése megkívánja mielőbb egy művészettörténész alkalmazását. Ezen túl, mivel a megyei fenntartásban működő Erkel múzeum magyar néprajzi gyűjtést csak rendkívül korlátozottan tud folytatni, célszerű mielőbb egy önálló néprajzos muzeológus beállítása is. A múzeum jelenleg mindössze kettő muzeológussal rendelkezik, az önálló néprajzossal és művészettörténésszel számuk négyre emelkedne, amit a feladatok messzemenően megkívánnak.

A Corvin múzeum 2004-ben 7; 2007-ben 1,5; 2008-ban 3,5 M Ft pályázati összeget nyert, s lényeges, hogy a 2008-as összeghez nem szükséges önerő. Nagy gond, hogy a 2010-es Erkel bicentenárium előtt állva, az Erkel szülőház felújítására és az új állandó kiállítás létrehozásához benyújtott 118 M Ft-os pályázatot a bírálók elutasították. (Így, számítva arra, hogy nem lesz felújítást segítő pályázat, tervezni kell az Erkel kiállítás saját forrásból történő megújítását.) Megemlítendő: a múzeum és a hivatal jelenleg új pályázaton dolgozik, melyen jó esetben 50 M Ft nyerhető az Erkel- emlékház és kiállítás javára.

Sürgető teendő a vár és a vármúzeum marketingmunkájának erősítése. A múzeumban erre minimális keret van, a Turisztikai Hivatalnál lévő mintegy 50 M Ft-os keret elköltésénél viszont a város és intézményei, valamint a Várfürdő propagálását egységben kellene figyelembe venni, szorosabb intézmények közti koordinációval és szervezett, gyors és pontos információ-átadással. **A teljes marketingmunkát** (Várfürdő, Várszínház, vármúzeum, nagyrendezvények, éves programkínálat, kiadványok és sajtómunka) helyes lenne **egy helyen és professzionális hatékonysággal intézni**.

Sok még a teendő a Kohán-hagyatékkal is. Eredményes volt a budapesti, a pusztaszeri és főként a csikszeredai kiállítás. 2009-ben új testvérvárosunkban, Nagybányán mutatunk be egy Kohán-válogatást. A jeles művész munkáinak bevezetése a művészetkedvelők tudatába, széleskörű megismertetése további erőfeszítéseket

igényel. 2010-ben lesz Kohán születésének 100. évfordulója. A megemlékezések és kiállítások tervezete mielőbb elkészítendő.

b) Erkel Ferenc Múzeum

Megyei kézben van, bár **gyűjteményének zömét Gyula város évtizedek alatt kialakult múzeumi gyűjteménye képezi.** (A város által működtetett Erkel-házban lévő kiállítási anyag pl. az Erkel múzeum, azaz a megye tulajdona.) **A múzeumnak Gyulán kiállítóhelye nincs.** Ugyanakkor a régészeti és néprajzi munka jó része csak itt folytatható. A Corvin múzeum és az Erkel múzeum szakmai és emberi kapcsolatai jók, az Erkel múzeumnál őrzött gyűjtemény hozzáférhető és kiállítható a város igényei szerint. Mégis ésszerű és hasznos lenne a két múzeum gyulai múzeumként való egyesítése, aminek azonban ma kevés a realitása, mivel a 2-3 fős Erkel múzeum nélkül a megyei múzeum már nem lehetne megyei múzeum. Tárgyalást kellene viszont kezdeni arról, hogy az említett gyűjtemény tulajdonjoga ismét a várost illesse, és a megyei múzeumi szervezet, mint a gyűjtemény kezelője szerepeljen. Ennyivel tartozunk a számos gyulai adományozónak.

Az Erkel múzeum néprajzosa számos, az aradi múzeummal közös munkában, pályázati tevékenységben vett és vesz részt. A közös kutatások eredményeit az aradi és a Békés Megyei Múzeum munkatársai közös kötetben adták ki, együttesen ismertették azokat konferenciákon, kiállításokon. Az Erkel múzeum a gyulai régészeti leleteken túl kiemelkedő román és német néprajzi gyűjteménnyel rendelkezik. A magyar néprajzi gyűjtésre évek óta nemigen jut erő, ezért célszerű lenne – mint már említettük – a Corvin múzeumban alkalmazni egy néprajzost, aki mentené azt, ami még menthető.

c) Békés Megyei Levéltár

Megyei intézmény, a megye történeti értékű iratanyagát őrzi és gyűjti, rendezi, segédletekkel látja el. **Kiadványai** (lásd pl. Forráskiadványok Békés megye történetéből, Gyulai füzetek, Közlemények Békés megye és környéke történetéből című sorozatok számos kötetét) nélkülözhetetlen bázisai a megye és nem kis részt Gyula története kutatásának. **Nagy történeti könyvtára** a megyében egyedülálló gyűjtemény a történelem iránt érdeklődők számára. **Tudományos konferenciái** témaválasztásuk folytán Gyulán is népszerűek. A város első számú történeti gyűjteménye és kutatóhelye.

d) Mogyoróssy János Városi Könyvtár

Az ország egyik legszebb középvárosi könyvtára. **Köteteinek száma 130.000.** Az évi könyvbeszerzési keret szűkös, de még elfogadható (7-8 M Ft). A beszerzési árak növekednek, s megemlítendő, hogy már nem csupán könyveket és folyóiratokat, de CD-ket, DVD-ket stb. is vásárolni kell, nem is szólva az informatikai adatbázis elengedhetetlen bővítéséről. Ma már a könyvtár **információs bázis szerepe** egyre fontosabb, a könyvtárhasználók is ezt a szolgáltatást veszik egyre inkább igénybe. A regisztrált olvasók száma ma 7200; a könyvtárhasználati alkalmak száma 2003-tól máig évi 90-95.000.

A könyvtár jeles **szerepet vállal a szélesebb körben vett közművelési munkában is.** Rendszeresen ad helyet előadásoknak, ünnepi alkalmaknak, zenei rendezvényeknek, kiállításoknak, otthona több civil szervezetnek is (Erkel Ferenc Társaság, Arany János Egyesület).

A könyvtárnál is cél a mai finanszírozási szint stabilizálása, és az információs bázisszerep betöltéséhez szükséges feltétek biztosítása. A nem távoli jövőben

gondoskodni kell egy 25-30.000 kötetet befogadó új raktárról. Az ún. előadóterem nélkülözhetetlen (előadások, kiállítások, civil szervezetek). Az intézmény évente 1-2 M Ft-ot nyer pályázaton, s ehhez járul az ún. érdekeltségnövelő minisztériumi juttatás évi 1 M Ft-tal.

Itt is fontos lenne a folyamatos karbantartás, amire hosszú évek óta keveset fordít a város. A padlószőnyeg pl. mielőbb cserélendő, hiszen azt az épület átadása, mintegy 20 éve használják.

e) A Magyarországi Román Ortodox Egyház gyűjteménye

Anyagát 1989 óta gyűjtik, biztonságba helyezve a templomok levéltári, könyvészeti és műtárgyi remekeit. A gyűjteményben kegytárgyak, ikonok, szertartáskönyvek, egyházi textíliák mellett egyházközi iratok, köztük iskolai iratok találhatók. A rendszerezés és feltárás folyamatos. A gyűjtemény szerdánként látogatható a püspöki épületben, bejelentés után. Remélhető, hogy nem hosszú idő múltán megnyílik a valóban nyilvános kiállítás is. A gyűjtemény már most is feltétlenül beemelendő a város kulturális kínálatába. A múzeumi anyagról már kiadvány is megjelent, melyet a város múzeumaiban is szerencsés lenne árusítani.

f) Gyulai Húsipari Gyűjtemény

A gyűjtemény a város tulajdona, de működtetője, mindennapi gazdája (a Corvin múzeum szakmai felügyelete és segítsége mellett) a Gyulai Hentesek Hagyományörző Egyesülete. E gyűjteményre is fel kell hívni a figyelmet a városi programfüzetekben.

g) Rádiótörténeti Kiállítás

Wlassits Nándor gyűjtötte egy életen át az egyedülálló anyagot és saját lakásában rendezte be a kiállítást, amely egyre több látogatót vonz, mint technikai, kultúr- és ipartörténeti érték. Wlassits úr az ingatlant fenntartani már nem tudja, el kívánja adni, de a tulajdonát képező gyűjteményt szeretné a városban (hiszen Gyulának készítette a kiállítást) méltó helyen és módon kiállítani. **Mielőbb megoldást kell találni.** Az igazság az, hogy a város a rendkívül szerény ember időnkénti halk kéréseit nem méltatta eddig a kellő figyelemre.

h) Mária-múzeum

A Római Katolikus Egyház gyűjteménye (kegytárgyak, képek, szobrok). A gyűjtemény jelenlegi, Apor téri helyét adó épületet az egyház árulja, de az anyagot a tervezett egyháztörténeti kiállításához kívánja kapcsolni. E kiállítást az egyház a volt postaépületben, a felújítás függvényében kívánja elhelyezni, bemutatni. A város szakemberei annak idején nyújtának majd kellő szakmai segítséget.

i) Németvárosi gyűjtemény

Eddig a Corvin múzeum működtette a volt német klubot, melyben a régi németvárosi bútorok is helyet kaptak. A klub így közelített a tájházi jelleghez, bár az épület korántsem régi. Most az épületet a Gyulai Német Kisebbségi Önkormányzat veszi át kezelésbe. A múzeumi értékű tárgyakat idővel a Jókai és K. Schriffert utca sarkán álló „Máriás Schriffert-házban” lesz érdemes kiállítani, ott létesülhet valódi német tájház. (Ehhez természetesen a képviselő-testület kedvező döntése szükséges. Az épület ügyét a fejlesztéseknél hosszabban érintjük.).

j) Tanyamúzeum (Steigerwald-tanya)

Magángyűjtemény, egykor a tsz.-ekbe lépő, főként gyulai német parasztok tanyáinak berendezéseiből, szerszámaiból, lakást díszítő elemekből, irományokból, fényképekből, mezőgazdasági gépekből. Az épület maga is jellegzetes tanyaépület-

komplexum. Az épületet és a tárgyi anyagot is meg kellene óvni, az értékesebb tárgyakat felújítani, a kiállítást szakszerűen újrendezni, s a város egy jelentős értékű, a pusztai és a régi tanyai életet is bemutató kiállítási egységgel gyarapodna. A gyűjtemény és a ház, a lovaglási és más szabadidős lehetőségekkel együtt ma is sokakat vonz, számos külföldi is felkeresi. Pályázati és városi erő kellene hozzá; az ügy évek óta áll, jó lenne kimozdítani helyzetéből pozitív irányban.

X. Színház, színházi élet

1) Gyulai Várszínház

1964 óta működik, 1980 óta önálló. Az utóbbi időben **évente** mintegy **50 produkcióval** várja a nézőket, köztük 3-4 önálló bemutatóval és számos vendégjátékkal, zenei, irodalmi, néptánc- és népművészeti fesztivállal, és újabban a Shakespeare fesztivállal is, melynek szakmai visszhangja kiváló, s a kritikák is jelzik: e fesztivál – a legkiválóbb külföldi Shakespeare előadásokkal - jelentősen növeli a város kulturális vonzerejét és elismertségét. A Magyar Szabadtéri Színházak Szövetségének központja Gyula és ügyvezetője jelenleg a Várszínház igazgatója. (Az 50 nyári, fesztivál-előadást az őszi-tavaszi időszakban évente mintegy 30 kamaratermi előadás egészíti ki.)

A Várszínház mára **Európa-szerte ismert érték és elismertsége a növekvő állami támogatásban is megmutatkozik**. Az évi 50 M Ft-os állami támogatás páratlan a magyar szabadtéri színházak világában. Ehhez járulnak a pályázati összegek: 2005 óta évi 5-21 M Ft. A megyei támogatás sajnos csökkenő tendenciájú (2005: 11 M Ft, 2008: 6 M Ft). A színház saját bevétele a 2005. évi 11 M Ft-ról 2008-ra 19 M Ft-ra nőtt, **a nézők száma pedig évente 22-26.000 fő**. A Shakespeare fesztivál keretében évente 24-34 előadást tartanak, melyeket 3-4000 néző kísér figyelemmel. Az utóbbi nézők jelentős része ún. véleményformáló értelmiségi, s az ő véleményük erősen hat a színház hazai, sőt, nemzetközi elismertségére, amely – mint már említettük – egyre nő.

Őrizni kell a Várszínház eredményeit és színvonalát. Az elmúlt években **bemutatta Erkel Ferenc összes operáját** és számítani lehet rá kiemelten a 2010-es Erkel bicentenáriumon is. Az idén mutatta be a Bánk Bán-t, 2010-re tervezi a Hunyadi László-t, mégpedig kiemelkedő előadásban, első rendű zenekarral és szereposztással.

Hosszasan már **nem halasztható** a várfelújításnál elmaradt várszínházi **hang- és fénytechnikai fejlesztés** megvalósítása (50 M Ft. szakaszolható), a tószínpad színpadi részének felújítása, a **színpad újra alapozása** (30 M Ft).

Meg kell említeni a színház kamaratermi színházi, zenei, népzenei, irodalmi és kiállítási rendezvényeit is, melyekkel a várszínházi programok lényegében folyamatosak egész éven át. A kamaraterem színpadát és fel kellene újítani (3 M Ft).

2) A művelődési központ színházi előadásai

A házban évi 20-22 alkalommal van **gyermekszínházi előadás**. Megfelelő szervezéssel és az iskolákkal való még jobb együttműködéssel ezek **számát növelni kellene**.

Felnőttek számára évente 6-7 színházi előadás kerül megrendezésre. A színházi előadások színvonala az utóbbi években egyértelműen javult.

XI. Művészetek

1) Zeneművészet

a) Fúvószenekar (big band)

A zeneiskola keretében működik egyre jobban, egyre sikeresebben. Fesztiválokon és testvérvárosainkban is sikerrel szerepelt. számos városi rendezvényt tett és tesz színesebbé, nivósabbá. Nemrég kiemelt, „A” minősítést szerzett, ami egyértelmű elismerésre méltó. A szinten tartást, sőt, fejlődést a városnak is támogatnia kell, pl. a civil és iskolai művelődési kezdeményezések, alkotók és programok javára biztosított pályázati alapból. Az együttes ma városi támogatást nem kap, önfenntartó egyesület. Mivel jelentős igény mutatkozik a városban fúvószenére, térzenére, 2009-től tervezni kell városi támogatással évi 4-5 térzenei programot, akár egyes nagyrendezvényeket színesítve, de akár önállóan is.

b) Erkel Vegyeskar

A művelődési házban próbál. Új, fiatal és aktív karnagyával évről-évre fokozatosan emelkedő színvonalat ér el, amit számos városi, testvérvárosi, ill. svájci és szlovákiai fellépésük igazol. Szükségük van egy zongorakísérőre, legalább heti egy-két alkalommal. Ez évi 500 E Ft-os tétel.

A vegyeskar 2002-ben 16 fős volt (16 nő és egy férfi), ma már 45 fős, 10 férfi énekessel. 2006-ban a Prágai Fesztiválon előkelő helyezést ért el. Költségvetési támogatásuk ez évben 2 M Ft, ezt kellene megemelni a zongorakísérő bérével.

c) Pro Musica román kórus

Szerényen és csendben, de eredményesen végzi munkáját. Évente fesztivált rendez, fesztiválokon vesz részt, és rendszeresen szervez kolinda esteket. A kórus programjait is feltétlenül be kell emelni a közzétett városi programok sorába. Az együttes mögött ott áll segítőként a Magyarországi Románok Kulturális Szövetsége.

d) Vonószenekar

A zeneiskolai tanáraitra épül, egy-két éve ismét próbál és már több fellépésen is túl van. Sikeresek pl. adventi hangversenyeik. A 2009. évi Hydn emlékévben egy-két esttel segíthetnék a méltó megemlékezést. Évente 550 E Ft városi támogatást kap, ezt meg kellene emelni a zenekarvezető honoráriumával (400 E Ft).

e) Egyházi kórusok

A komolyzenei együttesek sorából őket sem lehet kihagyni. Valamennyi történelmi egyháznak van kórusa, ünnepi szertartásokon rendszeresen szerepelnek. Kiemelkedő a kórusépítést, zenei képzést, zenei életet hagyományosan igen fontosnak tartó baptista egyház énekkara.

f) Komolyzenei koncertek

- Március 15-én az **Erkel Ferenc Társaság** hagyományos Erkel hangversenyére kerül sor évek óta. Hosszú időn át a Bartók Rádió élő adásban közvetítette, ma már ez is csak városi finanszírozással oldható meg. E koncerteken Erkel és magyar zeneszerző kortársai művei csendülnek fel neves előadók szereplésével. A város kiemelt rendezvénye.

- A június végi Gyulai Zenei Napok rendezvényeit egy civil egyesület szervezi. Színesebbé teszi, komolyzenei programmal bővíti az idegenforgalmi szezonkezdetet.

- A Várszínház az Erkel operák folyamatos bemutatása mellett, amit éveken át a kolozsvári opera társulatával teljesített (bemutatva az összes Erkel operát, valódi közszolgálatként). Újabbán pedig a debreceni operatársulattal, időnként zenekari hangversenynek is otthont ad. **2009-ben nagyzenekari koncertet szervez neves énekesekkel, válogatva Erkel operáiból.** Ez a hangverseny már az Erkel bicentenáriumi eseménysor egyik „felvezető”, jelentős eseménye lesz. **2010-ben a Várszínház a Hunyadi László-t mutatja be a lehető legjobb szereposztásban, az ünnepi év egyik kiemelkedő programjaként.** A Várszínház kamaratermében időről-időre szólóhangszeres ill. kisénekari koncertek is helyet kapnak, mindig jeles előadókkal.
- Néhány éve rendszeressé vált **november 7-én**, Erkel születésnapján a **nagyszabású Erkel koncert** Gyulán. 2007-ben az Aradi Filharmonikusok léptek fel nagy sikerrel. 2008-ban a Békés Megyei Szimfonikusok adtak koncertet nagy érdeklődés mellett. (Ebben nem kis része volt a kitűnő propagandamunkának.) 2009-ben ismét az Aradi Filharmonikusok fellépését tervezzük, majd **2010-ben az országos Erkel ünnepi év záróhangversenye lesz Gyulán november 7-én**, a Magyar Filharmóniai Társaság Zenekara és neves énekesek közreműködésével, a televízió közvetítésével. November 7. a jövőben is legyen mindig jelentős Erkel koncert napja, kiemelt városi rendezvény, alkalom a méltó megemlékezésre.
- A 2008-ban (több éves kihagyás után) ismét megrendezett **Erkel ária- és dalverseny** sikeres volt. Fontos, hogy két évente megrendezésre kerüljön neves zsűrivel és jó propagandamunkával. (2010-ben, a bicentenáriumi évben országos énekverseny lesz, így a következő gyulai verseny rendezése 2012-re javasolható.)

g) Könnyűzene

Nem feledkezhetünk meg a könnyebb zenei műfajok országosan is ismert és magasan jegyzett jeleiről sem Hevesi Tamástól Szabó Eszteren át a Magna Cum Laude együttesig. A városi nagyrendezvények szervezésénél számoljunk velük.

Az Erkel bicentenáriumi 2009-2010. évi rendezvényeit és ma ismert költségeit a 2. és 3. sz. melléklet tartalmazza.

2) Képzőművészet

- A városban élő képzőművészek zöme tagja a **GYAK-nak** (Gyulai Alkotók Köre), amely 13 éve szerveződött meg. A képzőművészek úgy érzik, nagy a hiánya egy gyulai galériának, ahol kiállíthatnának (értékesíthetnének is), részt vehetnének az idegenforgalmi kínálatban is. A kérés támogatásra érdemes. Amíg pl. a volt csendőrlaktanya eladva nincs, a jelenleg üresen álló emeleten a **galéria** jó lehetőséget kaphatna. A működtetésében pedig együttműködhetne a GYAK és a város: a város pl. pályázati kiírásaival. Az épület értékesítése után pedig keresni kell, és megtalálni a megoldást. A galériában természetesen helyet kaphatnának a Gyulai Művésztelep alkotóinak munkái is. A GYAK évi rendszerességgel vállalja az alkotókörösök szabadtéri tárlatának megszervezését is, városi és megyebeli alkotókkal. Kíváncsok a művésztelep és a GYAK minél szorosabb együttműködése.
- A **Gyulai Művésztelep** hosszú múltra tekint vissza, szép eredményekkel és kiemelkedő alkotásokkal. Éppen napjainkban látható Szolnokon száz alkotással a Gyulai Művésztelep kiállítása, jelentős sikerrel. Kár lenne, ha, miközben az országos művészeti élet kezdi kiemelten kezelni, Gyulán elhalna a művésztelep. Dinamizálni szükséges.

kreatív és mozgékony vezetőt találni. A **frissítés, megújulás elengedhetetlen**. Évente egy-két kiemelkedő alkotót is meg kell hívni, s részükre a vendégházban nívós szállást adni, miközben a fiatalabbak elhelyezést kaphatnak a korábbi, egyébként frissen felújított helyszínen: az Apor téri kollégiumban. Két-három év múlva, remélve a költségvetési helyzet jobbulását, terve vehető két műteremlakás építése is.

A kiemelkedő művészek és a művésztelep legjobbjai Gyulán mesterkurzust, nyári iskolát is vezethetnének; e kurzusokon részt vehetnének a művészeti iskola legjobb képzőművész tanulói is. Ha valóban dinamizálást akar a város, akkor az évi 0,5 M Ft-os támogatást legalábbis meg kell dupláznia, plusz segíteni a jobb feltételek biztosítását. Együttesen tehát mintegy 1,5 M Ft-os támogatás szükséges. Alapvető feltétel azonban a megfelelő, elhivatott vezető személy megtalálása. A Nagybányával aláírt testvérvárosi szerződés fő pozitívuma lehet a Gyulai Művésztelep rangjának, a résztvevők emelkedő színvonalának segítése. Megfontolást érdemel a művésztelep közalapítványi működtetése is. Vissza kell térni egyúttal a 2-3 évente rendezett művésztelepi kiállításokhoz ill. az egyes alkotók egyéni kiállításaihoz is. **2009-ben remélhetőleg megvalósul a jelenleg Szolnokon látható nagy művésztelepi kiállítás gyulai bemutatása is.** Említsük meg: 2008-ban a művésztelep tagjai kérték, hogy a hagyományos művésztelepi évad ne kerüljön megrendezésre, helyette a megfelelő összeget jubileumi és reprezentatív kiállításuk katalógusának összeállítására fordítsuk. A Sík-tanya funkcióját is újra kell gondolni: az épület és nagy telke kitűnően szolgálhatná a művésztelep és a GYAK munkáját is.

- A képzőművészetnél említendő a **köztéri alkotások** ügye. Az előző koncepció évente egy-két köztéri alkotás elhelyezését tűzte ki célul. Ebből kevés valósult meg, de így is jelentős lépés volt a 2006-ban felállított '56-os emlékmű; a Göndöcs kerti hősi emlékmű már torzóban maradt, mielőbb be kellene fejezni oly módon, hogy jelezve legyenek az áldozatok csoportjai (világháborús áldozatok, a holokauszt áldozatai, a Szovjetunióba deportált németek). E feladatot helyes lenne még 2010-ben megoldani. A még 2000-2001-ben felállítani tervezett, az ezredforduló előtt tisztelgő Múlt és jövő szobor (a Kossuth-díjas Vigh Tamás munkája) felállítását a testület már elrendelte, de számos ok miatt csak most áll a megvalósulás kapujában, a költségek egy részét pályázaton nyert forrás fedezi. A művész nemrég vetette fel a szobor helyének megváltoztatását (a KÖVIZIG előtti szökőkúttól a Kossuth tér körforgalomtól a híd felé eső füves részére). Erről gyors döntés lesz szükséges.

2010-től évente valóban szükséges végre évente egy-két szobor elhelyezése. A **Szent Miklós téri** (Kossuth utca menti) **szoborsor még bővíthető** nemzetünk kultúrtörténetének jeleivel. Felmerült a világóra talpazatán 12 dombormű elhelyezése is; a domborművek kiemelkedő gyulaiakat ábrázolhatnának. Az ötlet támogatásra méltó.

A tervszerű és megfontolt szoborgyarapítás érdekében készüljön városi szoborterv a 2016-ig terjedő időszakra; párhuzamosan, a szobortervvel együtt szabályzatot kell alkotni a köztéri alkotások készítésének és elhelyezésének rendjéről is.

A képzőművészet tárgyalásánál említendő meg: a megyei kórház és a posta évente több alkalommal ad helyet képzőművészeti kiállításoknak, ami növeli alkotók bemutatkozási lehetőségeit. (Ugyanakkor ügyelni kell e kiállítások előzetes szakmai kontrolljára.)

3) Népművészet

Elsőként említsük a **közel 60 éves gyulai néptáncmozgalom** ügyét. A néptáncoktatásról már röviden **szóltunk** a művészeti iskolánál. A nagy múltú Körös Együttes az elmúlt 8-10 évben, egészen **2007-ig** sajnos **fokozatosan lefelé lejtő pályára állt**, számos okból. 2007

elején már az állami minősítése sem sikerült. **Azóta új vezetővel** indult el a szervezettebb, **ambiciózus munka**, s remélhető, hogy 3-4 év alatt az együttes ismét elismert helyet kap a régió néptáncegyütteseinek sorában, és ismét kedvelt meghívottja lesz a fesztiváloknak. Ehhez azonban az együttes éves városi támogatási keretét az eddigi 2.5 M Ft-ról 5 M Ft-ra kell emelni, de tekintettel a nehéz költségvetési helyzetre, két ütemben: 2009-ben legyen az együttes kerete 3.5 M Ft, majd 2010-ben érje el az 5 M Ft-ot. Csak így lesz lehetőség új koreográfiák kimunkálására, időnkénti előzenés próbákra, meghívásokat követő utazásokra. Emellett elengedhetetlen a méltatlan helyzeteket teremtő lepusztult táncruházat felújítása, pótlása. Egyszeri 5 M Ft-os keret szükséges ehhez, amit megint csak két ütemben javasolunk: 2009-ben és 2010-ben kétszer 2.5 M Ft biztosítását. Óvó szemmel kell figyelni a beiskolázásoknál a művészeti iskola néptáncszakára és az iskola és a Körös Együttes közti kapcsolatot, együttműködés harmonikusságára.

A néptánc népszerűsítésének kiváló alkalmait a **táncházak**. A Várszínház kamaratermében már számos került megrendezésre; fontos lenne folytatni. Továbbá, a korábban többször megrendezett, sikeres népdaléneklési versenyt is érdemes feléleszteni: jó lenne, ha a művészeti iskola mielőbb felvállalná.

A Téglás zenekar, mint elismert népzenei csoport már sok sikert aratott országszerte, sőt, a testvérvárosokban is. Kapcsolata a művészeti iskolával és a Körös Együttessel még szorosabbra teendő. A Körös Együttésnél remélt emelt támogatás lehetőséget adhat az időnkénti elő zenés próbákra, a Téglás zenekar közreműködésével.

Gyulán számos **népművész** (fafaragó, textiles, hímző, keramikus, népi mesterségek művelője, nem egy kiváló kézműves) él és dolgozik. Mielőbb számba kell őket venni, összefogni a munkájukat. A GYAK, mint ismert szerveződés, remélhetőleg ezt a feladatot is felvállalja, s lesz egy aktív, a népművészetet elkötelezetten szolgáló ember, aki lelke lesz a népművészek csoportjának. **Gondoskodni kell időnként népművészeti kiállításokról**, ahol az említettek rendszeresen bemutatkozhatnak. (A Körösvölgyi Sokadalom igen igényes népi kézműves kiállítása és vására, amit a Megyei Népművészeti Egyesület szervez évek óta, a gyulai legjobbaknak is bemutatkozási lehetőség lehet.)

Az utánpótlás-nevelés érdekében megtartani, sőt, növelni érdemes a vármúzeum főként a gyerekek körében közkedvelt kézműves foglalkozásait, a művészeti iskolában pedig bővíthetne a népi mesterségek alapjainak elsajátítása: a személyi feltételek és a kellő források létén múlik minden.

4) Irodalom

Városunk nem egy sikeres, díjazott író mondhat szülöttének, magáénak. Elég most csak Krasznahorkai Lászlót és Kiss Ottót említenünk. Egy kivétellel gyulaiak szerkesztik a mára országosan elismert irodalmi és társadalmi folyóiratot, a **Bárkát**, amely egyértelműen a legjobb két-három folyóirat egyike az országban. Békéscsabán jelenik meg megyei támogatással, de főszerkesztője a gyulai Elek Tibor, szerkesztője a gyulai Kiss László tanár, a szerkesztésben pedig részt vesz munkatársként Erdész Ádám, a Gyulán működő megyei levéltár igazgatója és az ugyancsak gyulai Gyarmati Gabriella művészettörténész.

A GYAK irodalmárai már több **antológiát** is megjelentettek, s a szövegek illusztrálásában az egyesület képzőművészei is szerepet vállaltak. A városnak támogatnia kell a következő antológiát, amihez lehetőséget nyújthat a tervezett gyulai közművelési alap, évi 3-4 M Ft-os pályázati keretével.

A kortárs irodalom megismertetése érdekében folytatni kell az irodalmi esteket (kultúra kávéház a művelődési központban, író-olvasótalálkozó, könyvbemutatók a könyvtárban). A könyvtár továbbra is rendezze meg a költészetnapit ill. könyvheti ismert és kedvelt rendezvényeit.

XII. Civil szervezetek és kultúra

A civil szervezetek száma **60-70**. Az aktív és nyitott szervezetek száma már jóval kevesebb. Kiemelkedők a nyugdíjas szervezetek, klubok, melyek fő összefogója a **Gyulai Nyugdíjasok Érdekvédelmi Egyesülete**, melyek gazdag programkínálattal rendelkeznek és klubonként legalább 250-300 aktív tagjuk van, az alkalmi érdeklődők száma pedig mintegy 2000. Újabban kapcsolódott be a munkába a Nyugdíjasok Polgári Egyesülete is. E klubok zöme a művelődési központban kap otthont. Ugyanitt működik a népdalkör, a nevezetes **Székely Aladár Fotóklub**, a versenytánc-klub és számos szakkör. Ezek működését is segítheti majd a civil szervezetek pályázati alapja, mely a város költségvetésének egy rovata.

Az aktív és ismert szervezetek sorában kiemelkedik a könyvtárban működő **Erkel Ferenc Társaság**, amely a hagyományápolás éves teendőin túl szervezője a március 15-i koncerteknek és a szeptemberi Erkel konferenciáknak is. Ugyancsak a könyvtárban kap helyet az **Arany János Egyesület**, mely éveken át nívós irodalmi esteket szervezett, kirándulásokat Nagyszalontára, Arany János városába. Reméljük, hogy hasznos és értékes munkáját folytatni tudja, hiszen az ilyen egyesületek léte és munkája többnyire személyfüggő.

Kiemelendő még a **Protestáns Kör**, amely éveken át igen színvonalas előadóesteket szervezett a református egyház gyülekezeti házában. Némi szünet után, nemrég újra kezdte, és remélhetőleg folyamatossá teszi működését. Ugyancsak éveken át végzett jeles szervezőmunkát (előadások, megemlékezések) az **Apor Vilmos Társaság**. Egy ideje tevékenységes sajnós szünetel, igen hasznos lenne, ha a római katolikus egyház támogatásával újraéledne.

A **GYAK**, mint képzőművészeti, irodalmi egyesület már volt említve, de itt is helyet kell kapnia, hiszen a „civiliek” közé tartoznak. A **Gyulai Évszázadok Alapítvány** tevékenysége az utóbbi időben bontakozott ki, figyelemre méltó lendülettel. Eddig hat szép kiállítású kötetet jelentetett meg a város történetében. A könyvek kedveltek a várostörténet és kultúrtörténet iránt érdeklődők körében.

XIII. Egyházak

A történelmi egyházak, intézményeik és a városi intézmények kapcsolata az egyházi intézményekkel általában jó, de jóval szorosabbá is tehető úgy a kultúrában, mint az oktatásban. Velük is konzultálni kell, figyelembe venni igényeiket és el kell látni őket is minden fontos információval, hogy aktív részesei lehessenek a város kulturális életének. Az egyre sűrűbben megrendezésre kerülő templomi hangversenyek és kiállítások jó kezdeményezések, számuk növelhető. A Római Katolikus Nádi Boldogasszony Plébániatemplom hivatalos búcsújáróhely: a búcsú napját (sokan érkeznek akkor városunkba a Mária-kultusz ápolása jegyében) figyelembe kell venni az éves városi programok összeállításánál. Hasonlóképpen számolni kell a reformáció napja megünneplésével, egyházi rendezvényeivel is.

XIV. Nemzetiségek

Gyulán a török utáni újratelepítés óta élnek együtt magyarok, németek és románok. A 18. század végétől növekedett, a 19. század utolsó harmadától pedig erősen nőtt a zsidóság városi jelenléte. Az együttélés békés volt, a rettenetes holokauszt nem a gyulaiak műve volt.

A város románsága városi fenntartású óvodával, iskolával és gimnáziummal rendelkezik. Gyulán működik a Magyarországi Románok Kulturális Szövetsége, amely 16 civil szervezetet egyesít: székházában kiállítások, műsoros estek, fórumok kerülnek megrendezésre. A szövetség égisze alatt jelenik meg hetente „Foaia romaneasca” című lap. Az épületben működik a Magyarországi Románok Kutatóintézete is, amely már 17 éve rendezi meg tudományos konferenciáit magyarországi és romániai kutatók részvételével. Az intézet az említett konferenciák kötetei mellett történeti-kulturális periodikát is kiad.

Az ugyancsak Gyulán működő Magyarországi Román Önkormányzat is szervez kiállításokat, kulturális rendezvényeket, folklórnapot, s megjelenteti a Cronica c. kétheti újságot.

A Gyulai Német Kisebbségi Önkormányzat törekszik a nemzetiségi hagyományok ápolására, ünnepeken és jeles napokon rendezvények tartására (Márton-nap, József-nap, Németvárosi szüret, sváb bál stb.). A K. Schriffert-díjat évente a gyulai németiség köréből kiemelkedő alkotók egyike kapja.

Napjainkban, 2008 végén veszi át a Német Kisebbségi Önkormányzat a volt Német Klub helyiségeit a múzeumtól működtetésre. Ez remélhetőleg jótékonyan hat majd a németvárosi hagyományörző, értékvédő programok, rendezvények, összefüggések szervezésénél.

A néhai gyulai zsidóság soraiból a holokauszt mintegy 500 áldozatot követelt. A zsidóságnak Gyulán jelene nincs, nem rendelkezik hitközséggel. A volt zsinagóga épülete ma átépítve zeneiskola. Egyedül a zsidótemető, az ott látható sírok és holokauszt emléktábla a tragikus névsorral emlékeztet egy hajdan volt alkotó, a város kereskedelmében, iparában és értelmiségében jelentős és értékes nemzeti kisebbségre. Van viszont a városnak adóssága: amennyiben a zeneiskola melletti volt rabbiház felújítását a város nem vállalja (még a MAZSIHISZ hozzájárulásával sem), akkor legalább egy zsidó emlékszoba állítása szükséges. Ennyivel tartozunk az áldozatok, az egykor nagy számú zsidó gyülekezet emlékének. Ezen túl, a befejezendő (már említett) hősi emlékműnél a gyulai zsidó áldozatokról is méltóképpen meg kell emlékezni. A várostörténeti kiállításnál sem szabad erről megfeledkezni. A holokauszt emléknapiját be kell emelni a városi ünnepek sorába.

XV. Sajtó, média

A Gyulai Hírlap (Nonprofit Kht.) az egyik legjobb magyar kis-, középvárosi hetilap. A Gyula Tévével (melyet a római katolikus egyház tart fenn városi hozzájárulással, s ennek megfelelő közszolgálati jelleggel) jól szolgálja a város lakosságának igényes tájékoztatását. Természetesen nem csupán a kultúra ügyét szolgálják, de a legtöbb fontos művelődési programról, eseményről beszámolnak. Mindenképpen meg szolgálják azt az összeget, amit a város a támogatásukra fordít. A hírlap az utóbbi időben terjedelmében nőtt, megjelenésében esztétikusabb lett. A lap heti 3000 példányát mintegy 10.000 ember veszi kézbe. Figyelmet kell fordítani a körzeti rádiók és a város és kulturális élete megfelelő kapcsolatára. Ugyanez áll az egyre olvasottabb internetes lapokra is (gyula.hu).

XVI. A város nagyrendezvényei, hivatalos ünnepei

A nagyrendezvényekre 2003 óta évente 18-30 M Ft-ot költ Gyula. Fontosságuk nem vitatható. Növelik a népszerű kínálatot, **nyújtják a művelődési szezont**, erősítik és színesítik a fesztiváljellegét, **vonzóbbá teszik a várost** az itt élők és az ide látogatók számára is. Vigyázni kell viszont arra, hogy a vár előtti térség ne legyen túlterhelve. Egy-két rendezvényt ideje lenne áttenni a Göndöcs kertbe. A rendezvények ne telepedjenek a várra rá úgy, hogy a város kiemelkedő történelmi értékét még látni is nehezen lehessen ... Könnyűzenei programoknál is törekedni kell a magas színvonalra és az igényességre. Általában fontos, hogy minél több kiegészítő rendezvény kísérje a nagy programokat, gondolva tehát a rétegműsorokra, komolyzenére, képzőművészetre, néprajzi-népművészeti eseményekre.

A különböző mértékű, évente meghatározott támogatásra méltó **gyulai nagyrendezvények** a következők:

- Farsangi karnevál,
- EDÜ.
- Gyula-napok (programja és profilja átgondolandó, megújítandó); fontos rendezvény, mert áprilisban is történnie kell valaminek,
- Kisüsti fesztivál,
- Gyulai Tavasz Fesztivál (csatlakoztatva a Budapesti Tavasz Fesztiválhoz),
- Körösvölgyi Sokadalom,
- Nemzetközi Néptáncfesztivál,
- Tűzoltózenekari fesztivál (kétevente, 2009.: nemzetközi csillagtúra több ezer résztvevővel),
- Végvári Esték,
- Várkerti Vigasságok,
- Kastélfesztivál Gyulaváriban.
- Erkel Zenei Napok, köztük a november 7-i nagy koncert.

A hivatalos városi ünnepek:

- Újévi köszöntő,
- Magyar kultúra napja (január 22.),
- A kommunizmus áldozatainak emléknapja (február 25.),
- Március 15.
- Holokauszt emléknap (április 16.),
- A magyar hősök emléknapja (május utolsó vasárnapja),
- Ünnepi Könyvhét (június első hete).
- Augusztus 20.
- Október 6.
- Október 23.
- November 7. (Erkel születésnapja).

Az aláhúzott emléknapok hivatalos bevezetését – mivel eddig nem szerepeltek a hivatalos rendezvények sorában – ezúttal javasoljuk. Október 6-át érintve az állami megemlékezés mellett többen is javasolták – igen helyesen – azt, hogy a város színvonalas eseti rendezvénnel (színház, koncert) is tegye ünnepélyesebbé a megemlékezést.

A nagyrendezvények és hivatalos ünnepek után essék szó a 2008-2010 közötti időszak kiemelkedő eseménysorozatáról, az **Erkel bicentenárium programjairól**. Gyula számára természetesen alapvető Erkel születése 200. évfordulójának méltó, igényes megünneplése. Már túl vagyunk a kárpát-medencei sikeres Erkel ária- és dalversenyen, ill. a Várszínház kitűnő Bánk Bán bemutatóján, és a november 7-i kitűnő nagyzenekari Erkel koncerten.

Városunk kezdeményezésére jött létre szakállamtitkári vezetéssel az Országos Erkel Koordinációs Bizottság, melynek alakuló ülésén elfogadták városunk és az Erkel Társaság egyeztetett programtervezetét, melyhez természetesen még számos program társul majd. A bizottságban városunk képviselői mellett helyet kapott valamennyi központi, meghatározó zenei intézmény képviselője, az Operaháztól a Zeneakadémián át a Zenetudományi Intézetig. Sajnos a bizottság soros ülése hónapok óta húzódik, a programok szervezésében, koordinációjában egyre vészebb időhiány mutatkozik. Lehetséges, hogy Gyula nem kis részben magára marad.

Az **Erkel bicentenárium** városunk által tervezett, egyedül vagy másokkal együtt végrehajtandó rendezvényeinek és célkitűzéseinek felsorolását a **2. és 3. sz. melléklet** tartalmazza.

A városnak idejében készülnie kell **Kohán György 2010-ben esedékes évfordulójára**.

XVII. Az ősök tisztelete, emlékhelyek, temetők

Hazánk és Gyula kiemelkedő személyiségeinek emléktáblákkal és más köztéri alkotásokkal tisztelgett városunk. Megőrzésük, karbantartásuk a mindenkori képviselő-testület és a hivatal kötelessége. Ideje lenne ismét elkészíteni ill. kibővíteni, felfrissíteni a köztéri alkotások, emléktáblák hivatalos jegyzékét.

Városunk temetőiben számos városi, sőt nemzeti kiválóság nyugszik. Neveik, sírjaik helye táblákon, a temetők bejáratánál kerültek ill. kerülnek hamarosan jelzésre. A kiemelkedő elődök sírjainak gondozása, rendben tartása (amennyiben leszármazott nincs) a város és a temetőket működtető egyházak el nem hanyagolható feladata. Elő kell venni, meg kell újítani a temetőnkénti, kiemelten gondozandó sírok jegyzékét és ismételten rögzíteni a megfelelő intézményekkel, szervezetekkel: ki melyik sír gondozását vállalja. E vállalások teljesítését aztán évente ösztönözni, kontrollálni kell.

A temetők állapota sokak számára jelzője annak: milyen értékrendet vall magáénak egy város. A gondozottság, a kulturáltság a temetők vonatkozásában is városi érdek, de az egyházak szerepe és kötelezettsége sem jelentéktelen.

XVIII. Városmarketing, kulturális marketing

A városi kulturális kínálat propagandamunkája – szerves részeként a városmarketingnek – **nagyságrendekkel javítandó**. Egységesítendő a hirdetőtáblák. Ütött-kopott táblák és felületek nem valók Gyulára. Január közepére mindig jelenjen meg az éves városi, igen igényes programfüzet, és időben készítendő a többi propagandaanyag is. Koordinált, egy kézben tartott, de az intézmények szoros és precíz együttműködésére alapozott munka szükséges. Fontos szempont, hogy a propagandamunka minél szélesebb körben hasson. Kiemelendő a határ közeli román városok és települések, a Dél-Alföld egésze és a főváros. Alapvető a gyulai reklámanyagok egységes arculata. A marketingmunka javítása azért is fontos, mert csak ennek révén tudjuk megmozgatni a gyulai értelmiség ma még jelentős bezárkózó részét és juthatunk el a sok gonddal küzdő, nehezen élő rétegekig, nekik is nyújtva igényes szórakozási, sőt, esetenként továbbképzési lehetőségeket. Nem utolsósorban, javuló marketingmunkával mérsékelni lehet a közlekedési árnyékhelyzet okozta hátrányokat is.

XIX. A kulturális terület fejlesztési tervei

A Bene-ház és a Gyarmati-ház örökségként lett a város tulajdona. Mindkettő állapota igen rossz. felújításuk, átalakításuk meglehetősen költséges lenne (Bene-ház: 60 M Ft, Gyarmati-ház: 20-25 M Ft). Az örökhagyók mindkettőt kulturális célokra adták, így az a korrekt megoldás, ha mindkettő valóban a város kulturális életét gazdagítja. Javasolható mindkettő értékesítése, a befolyó összegből (60-70 M Ft) egy kivételes értékű műemlék, a németvárosi „Máriás Schriffert-ház” megvétele (20-25 M Ft), majd felújítása (20 M Ft); a 18. századi, pusztító 1801-es tűzvészt átvészelő épületben német szoba, konyha, a Németváros történetét bemutató kamarakiállítás és egy tárgyaló is kialakítható. Az épület és nagy udvara számos német nemzetiségi, hagyományörző program helyszíne is lehetne; a kertben lehetne felállítani a már régen tervezett Dürer emlékházacska is. Ezzel megmentenénk egy kiemelkedő műemléket és méltó funkciókkal látnánk el.

Két-három éves ütemezéssel meg kell oldani a Ladics-ház felújításának befejezését (6-8 M Ft), a Dürer Terem tetőzetének felújítását (6-7 M Ft) és a terem egészének természetes klimatizálását (5 M Ft), és a Kossuth utcai múzeumi központ homlokzatának felújítását. Ebben az épületben helyezhető el a földszinten a Városi Képtár, az irodai szobákat pedig a tetőtérben lehetne kialakítani (homlokzati felújítás és 3-4 tetőtéri szoba = 10-12 M Ft).

A vár, mint épület állagának megóvására is éves keret biztosítandó, ha nem kíván a város néhány év múltán jelentős felújítást végezni. A külső várfal állapota már ma is aggasztó (minimálisan javasolható évi 3-4 M Ft-ot vár-karbantartási keret).

Halaszthatatlan a várostörténeti kiállítás megvalósítása. A célszerű és méltó hely a Százéves cukrászda feletti több szobás elegáns terület lenne, melynek hatékony kihasználtsága jelenleg legalább is kérdéses. A Ladics-ház - Százéves cukrászda - várostörténeti kiállítás egy tömbben minden bizonnyal sűrűn látogatott lenne, s fokozná a város vonzerejét. **2010-ben meg kellene nyitni** a turisták által is erősen hiányolt kiállítást.

Mihelyst a Wenckheim-Almásy kastély a város kezelésébe került (ez az ügy érthetetlenül hosszan húzódik), rögvest gondoskodni kell a felújítási terv elkészítéséről, mivel terv nélkül pályázni sem lehet.

A művelődési központ épületének felújítása minimálisan 400-450 M Ft-os tétel. Ez csakis pályázati úton lehetséges, viszont a **felújítási tervet** mielőbb el kell készíteni. A tervezésnél természetesen figyelembe kell venni a színpadtechnika és a nézőtér felújítását is.

Feltétlenül gondoskodni kell az Erkel-ház szükséges mértékű felújításáról és az új állandó kiállítás 2010 tavaszi megnyitásáról. Ha ehhez pályázati összeget netán nem sikerül nyerni, akkor városi önerőből szükséges a kellő összeget (minimum 15-20 M Ft) biztosítani.

A kisökörjárási ún. világfürdő koncepció és projekt részét képezi a koncertterem és az Erkel-panoptikum létesítése. A tervezési munkáknál a megfelelő időben erre is kellő és kiemelt figyelmet kell fordítani.

XX. Gyula testvérvárosi kapcsolatai

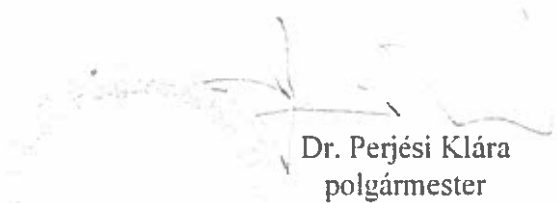
A város nyolc külföldi várossal tart fenn testvéri kapcsolatot. E kapcsolatok nagyban segítik Gyula értékeinek, kulturális életének széles körű megismertetését. A művészeti együttesek cseréje, kiállítások rendezése oda-vissza alapon a városok számára kölcsönös lehetőséget nyújtanak. Araddal folyamatos és tervszerű az együttműködés („Kézfogások” rendezénysorozata évente Aradon és Gyulán, az Aradi Filharmonikusok immár évi

rendszeres fellépése Gyulán, az Erkel Vegyeskar koncertje Aradon, közösen benyújtott EU-s pályázatok stb.). **Ditzingen** és Gyula között civil szervezetek, iskolák, sőt családok folyamatos kapcsolata mára önjáróvá, azaz az önkormányzatoktól függetlenné tette az együttműködést. Természetesen a hivatalos városok közti találkozók, szervezett alkalmak sem hiányoznak. **Csikszeredával** hasonló a helyzet: az Erkel gimnázium és a Márton Áron gimnázium elmélyült kapcsolata évtizedes múltra tekint vissza, járt Csikszeredán a kórusunk, a gyulai Big Band együttes, s volt ott Kohán kiállítás is. Hamarosan Gyulán láthatjuk a Hargita Táncegyüttest és hallhatjuk a csikszeredai kamarazenekart is 2009 adventjén. **Budrióval** évek óta kissé lazulóban van ill. volt a kapcsolat, a nemrégiben lebonyolított Bologna megyei nagy testvérvárosi konferencia viszont Gyulának is fontos és széles nemzetközi körben ható bemutatkozási lehetőséget nyújtott. **Wagrowiecz, Schenkenfelden, Kovászna** kapcsolata Gyulával egyelőre az időnkénti delegációs látogatásokon túl még nemigen jutott. **Nagybánya** új testvérvárosunk; az európai hírű ottani, ma is működő művészteleppel való együttműködés rendkívül ígéretes, nem utolsósorban a megújítani kívánt gyulai művésztelep számára is. Márciusban Kohán kiállítás nyílik Nagybányán, majd az ottani művésztelep mai alkotói mutatkoznak be Gyulán.

A testvérvárosi kapcsolatok tehát szerteágazók, múltjuk gazdag, jövőjük ígéretes; de még igen sok tehető a tartalmasabb, sokoldalúbb együttműködésért úgy Gyulán, mint a testvérvárosokban. Sokat segítené, ha a partnerekkel több éves és konkrét együttműködési megállapodások születnének.

A koncepcióban felsorolt fejlesztési, pénzügyi vonzattal járó célkitűzéseket a 4. sz. melléklet tartalmazza.

Gyula, 2009. március 27.

Dr. Perjési Klára
polgármester

4. sz. melléklet

A kulturális koncepcióban megjelölt feladatok költségigénye (E Ft-ban):
(A jelenlegi állapothoz képest.)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Megjegyzés
Infúzió követő támogatás-növelés	Nincs	Igen	Igen	Igen	Igen	Igen	Igen	Igen	Felfüggesztendő
Erkel Bicentenárius programja	15 000	25 000							2009-es költségvetésben: 15 000
Gyulai Big Band támogatása		500	500	500	500	500	500	500	
Erkel Vegyeskar támogatás-növelése	500	500	500	500	500	500	500	500	2009-es költségvetésben: 500
Körös Együttes támogatás növelése		1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	
Körös Együttesnek ruházatra	2 500	2 500							2009-es költségvetésben: 2 500
Összehangolt marketingmunka									
Heti 3 óra kedvezmény (6 iskolában)	750	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	Kulturális szervezésre
Várostervezési oktatás		2 000							
Kohán centenárius 2010-ben									
Gyula Város Képes Krónikája			5 000						
A volt 48-as klub funkciójának ellátása									
Rádiókiállítás elhelyezése									
Gyulai Művésztelep megújítása									
Múlt és Jövő szobor felállítása	4 500		3 000						2009-es költségvetésben: 4 500
A hősi emlékmű befejezésére		3 000	3 000						
Szoborterv, 2010-től évente egy-két szobor		3 500	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	2010-ben a Stéberl szobor anyagköltsége
Gyarmati-, Bene- és Máriás ház									
Várostervezési kiállítás kialakítása		2 000	5 000						
Kult. funkciójú épületek hasznosítási terve ¹		4 000	4 000						Műv. Ház, Kastély, 1. Sz. Isk., Pandúraktanya
Dürer Terem tetőzet felújítása	6 000								
Corvin Múz. központi épületének felújítása, bővítése		14 000							
Vár folyamatos állagmegóvása	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	
Ladics-ház felújításának befejezése			7 000						
Várszínház fény- és hangtechnikai beszerzése		15 000	15 000	20 000					
Tószinpad felújítása				15 000	15 000				
Várszínház kamaratermi szinpad felújítása		2 500							
Neves emberek sírjának gondozása									
Mozi működtetési lehetősége									
Műv. tört. és néprajzos a Corvin Múzeumban		3 000	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000	
30 ezer kötetes új könyvtári raktár			4 000	4 000					
Erkel Ária- és Dalverseny				4 000		4 000		4 000	

A gyulai művelődésügy swot analízise

Erősségek

- Sok tanuló, diák, iskola, iskolaváros jelleg
- Nagyszámú értelmiség
- Széles, színes programkínálat
- Gazdag épített örökség (Hild-díjas város)
- Három nemzetiség, nemzetiségi tradíciók, tolerancia
- Alacsony munkanélküliségi ráta
- Kiemelkedő, neves gyulaiak (Erkeltől Bay Zoltánig) és életművük
- Erős hagyománytisztelet, kötődés a városhoz
- Jól működő kulturális intézmények: Várszínház és színházi, művészeti fesztiválja
- Vár és Vármúzeum, 7 jeles múzeumi egység
- Gazdag és szép könyvtár
- Kreatív, eredményes kulturális kft.
- Szép parkok, sok virág
- Megújult belváros, történelmi hangulat
- A Kultúra Magyar Városa díj
- Művészeti együttesek egyre jobb nívón
- Kiváló gyulai származású írók, zenészek
- Számos testvérváros

Lehetőségek

- A kulturális turizmus, mint gazdasági erő kiaknázása
- Az EU kulturális ajánlásai, elvárásai a városnak kedvezőek
- 2009. „A kulturális turizmus éve”
- Az erősségek hatékony kiaknázása
- A határmentiség, együttműködés húzóerő lehet
- A pályázatok kiaknázása
- A civil szervezetek erősítése, bevonása
- Erkel – Bay – Apor – Munkácsy – Kohán – Bródy életművének, gyulai kötődésének erősebb kiaknázása
- Még gazdagabb zenei programok
- A művésztelep megújítása
- Az alkotók hatékonyabb összefogása
- A testvérvárosi kapcsolatok jobb kiaknázása

Gyengeségek

- Közlekedési árnyékhelyzet
- Csökkenő fizetőképes kereslet
- Kevés munkahely magasan végzett fiataloknak
- Az értelmiség és diákság zömének passzivitása
- A tájékozatlanság, érdektelenség „térhódítása” itt is nő
- A marketingmunka nem kellő koordináltsága, hiányos hatékonysága
- Intézmények közti együttműködés hiányosságai
- A kultúrát szolgáló épületek külső-belső felújításának súlyos hiányosságai

Veszélyek

- A globalizáció negatív hatásai: nemzeti-városi értékek őrzésének nehézségei
- Egyre több csak TV-ből „tájékozódó” ember
- Pénzügyi, finanszírozási gondok növekedése
- Csökkenő kulturális költségvetés: értékek veszélye
- Peremre szorulás, elszigetelődés
- Egzisztenciálisan egyre több család kerül veszélybe

Az Erkel bicentenárium rendezvényei, tervei és Gyula

Bevezető megjegyzés:

Az Országos Erkel Koordinációs Bizottság megalakult ugyan, de hónapok óta hiába várjuk összehívását, a programok, felelősök, pénzügyi feltételek tisztázását. A helyes és reális az, ha Gyula városa úgy készül, mintha magában lenne. Ha mégis lenne jelentősebb pályázati ill. szervezésbeli támogatás, érdemi és szervezett összefogás, az nyilván gazdagítja a lehetőségeket és könnyíti városunk helyzetét.

I. Zenei rendezvények

- 1) Ária- és dalverseny 2008. – megtörtént (a város rendezte sikerrel, 3,5 M Ft-ba került).
- 2) A Várszínház 2008 nyarán bemutatta a Bánk bánt (együtt a debreceni operával).
- 3) A Várszínház 2009 nyarán rangos Erkel koncertet rendez kiváló énekesekkel (Tokody Ilona, Kiss B. Attila és mások) és zenekarral. A magas színvonal érdekében szükség lesz 2-3 M Ft-os városi támogatásra.
- 4) 2010. – Nemzetközi Erkel Ária- és Dalverseny Budapesten. A zsűri elnöke minden bizonnyal Marton Éva lesz, a zeneakadémia tanszékvezetője, világhírű énekesnő. A győztesek - reményeink és tárgyalásaink szerint - hangversenyt adnak Gyulán is. A koordinációs bizottság egyes tagjai e tárgyban már előrehaladott és eredménnyel biztató tárgyalásokat folytattak és folytatnak. Gyulától a versenyhez mintegy 1 M Ft lesz szükséges.
- 5) 2010. – a Várszínház bemutatja a Hunyadi Lászlót rangos énekesekkel és zenekarral. A várostól mintegy 4-5 M Ft-ra lesz szükség. Az előadás kolozsvári, pozsonyi, miskolci és pécsi (2010-ben Pécs lesz Európa kulturális fővárosa) bemutatója a lehetőségek szerint megszervezendő, amihez a koordinációs bizottság közreműködése szükséges.
- 6) Az Országos Erkel Emlékév 2010. január 22-én (a kultúra napján) indul Budapesten nagy Erkel koncerttel. Szervezője a koordinációs bizottság. (?)
- 7) 2009. és 2010. március 15.: a hagyományos történelmi koncertek Gyulán, az Erkel Társaság szervezésében. Rádiós közvetítés esetén koncertenként 1-1,5 M Ft-ot kell beállítani, közvetítés nélkül 0,3-0,5 M Ft-ot. Elképzelhető, hogy 2009-ben az európai hírű Csillagszemű együttes lép fel Gyulán Erkel operáinak táncbetéteivel. Ez még tárgyalás alatt áll.
- 8) A magyarországi Erkel kórusok találkozója Gyulán. Szervező az Erkel Társaság, az Erkel Vegyeskar és Gyula városa. A résztvevők száma szerinti költséggel, de minimálisan számítva is 3 M Ft-os tétel.
- 9) 2009. november 7. – Erkel születésnap koncert Gyulán (Aradi Filharmonikusok, 0,8 M Ft).
- 10) 2010. november (6) 7. – Az emlékév országos záró koncertje Gyulán a Nemzeti Filharmonikusok részvételével. Az Erkel Társaság vezetői és a város a zenekarral lényegében megegyeztek. Bízunk az állami támogatásban, de így is beállítandó 2-3 M Ft.

II. Konferenciák

- 1) 2008. szeptember 20. – Erkel konferencia volt Gyulán. Az Erkel Társaság szervezte 0,5 M Ft-os költséggel.
- 2) 2009 és 2010 szeptembere: Erkel konferenciák Gyulán az Erkel Társaság szervezésében. A 2010. évi ünnepi, a megszokottnál több előadót, köztük külföldieket is megmozgató nagy konferencia lesz. Beállítandó 2009-ben 0,5; 2010-ben 1 M Ft-os költség.
- 3) 2010. – Nemzetközi zenetudományi konferencia Budapesten Erkel Ferenc és kora, a 19. századi romantikus opera fejlődése címmel. A koordinációs bizottság szervezi. (?)

III. Kiadványok

- 1) Erkel DVD kiadása (válogatás a legkiemelkedőbb Erkel interpretációkból). A kiadás a koordinációs bizottság feladata. (?)
- 2) A Bánk bán című kiváló operafilm CD-n és DVD-n való kiadása, terjesztése. A koordinációs bizottság feladata 2009-2010-ben. (?)
- 3) Erkel emlékalbum kiadása 2010-ben (tanulmányok, cikkek, közlemények Erkelről és koráról). A koordinációs bizottság feladata. (?)
- 4) A 2009-2010-es gyulai Erkel konferenciák előadásai kötetekben jelennek meg. Az Erkel Társaság és Gyula feladata, kötetenként 1-2 M Ft.
- 5) D. Nagy András: Az Erkel család krónikája c. kötetének átdolgozott és bővített kiadása 500 példányban. Gyulát 1 M Ft terheli 2009-ben, 0,5 M Ft-ot pályázaton nyert az Erkel Társaság. A kötet a Balassi Kiadó közreműködésével jelenik meg.
- 6) Kölcsey és Erkel Himnusz kéziratának faximile újrakiadása átdolgozva, bővebb tanulmánnyal 2000 példányban. A Balassi Kiadó vállalása, 2 M Ft-ba kerül, remélhetőleg lesz pályázati segítség is hozzá.
- 7) Az Erkel kritikai összkiadás munkáinak folytatása. A Zenetudományi Intézet feladata a koordinációs bizottság támogatásával. (?)
- 8) A gyulai – felújításra kerülő – állandó Erkel kiállítás anyagának megjelentetése DVD-n. Mintegy 2-2,5 M Ft-os költséget jelent.

IV. Kiállítások

- 1) A gyulai Erkel-ház felújítása, az állandó kiállítás megújítása 2010 tavaszára. Egy pályázaton nem nyert, de remélhetőleg lesz még állami támogatásra lehetőség. Arra is készen kell azonban állni, hogy Gyula itt is jórészt magára marad, s ez esetben minimálisan 15 M Ft lesz szükséges. (A terveken és az összeg pontosításán a Corvin János Múzeum dolgozik.)
a) Az Erkel-házban kiállított kiváló „Erkel-zongora” felújítása 2010-re. Mintegy 1 M Ft-os tétel.
- 2) Könnyen szállítható és felállítható ún. „koffer”-kiállítás Erkelről és életművéről, melyet belföldi helyszíneken kívül a külföldi magyar intézményekben mutatnának be koncert és előadás kíséretében. A koordinációs bizottság feladata. (?)
- 3) 2010 nyara: kiállítás a Várszínházban Erkel operák jelmezeiből.

V. Propaganda, marketing

- 1) Erkel-címkés bor, bonbon, valamint érme és bélyeg készítése, együttműködve neves borászokkal, a Kis Kézműves cukrászdával, valamint a Magyar Nemzeti Bankkal és a postával. A tárgyalások és felkérések folyamatban vannak. A költség még nem ismert. Az érme és a bélyeg nem jelent városi terhet.
- 2) Az Erkel Társaság honlapjának elkészítése. A Mogyoróssy János Városi Könyvtár vállalta 0,2-0,3 M Ft-ért.
- 3) Központi Erkel honlap készítése a koordinációs bizottság szervezésében. (?)

VI. Egyéb

- 1) Középiskolai Erkel vetélkedő. A döntője a 2010. évi gyulai EDÜ-n kerülhet megrendezésre. Tárgyalás alatt; a költség mintegy 2 M Ft.
- 2) 2010. – Nagyszabású Erkel sakkverseny Gyulán néhány nemzetközi nagymester részvételével. Az egyeztetések a sakkszövetséggel folynak (mintegy 5 M Ft).

Az Erkel Bicentenáriumra tervezett gyulai események, és azok költségigénye (E Ft-ban):

				A várost terhelő költség	
	2008	2009	2010	2009	2010
I.1.	Aria- és dalverseny	3 500			
I.2.	Bánk bán c. opera bemutatása	10 000			
I.3.	Erkel koncert a Várszínház programjában		2 500	600	
I.4.	Bp-i Nemzetközi Aria- és Dalverseny gyulai gálája				1 000
I.5.	A Hunyadi László bemutatása a Várszínházban			4 500	4 500
I.7.	Történelmi Hangverseny (március 15.)		500	1 500	500
I.8.	Erkel Kórusok találkozója Gyulán			3 000	3 000
I.9.	Erkel születésnapi koncert Gyulán		800	800	
I.10.	Az Erkel Év záró koncertje (Nemzeti Filharm.)			3 000	3 000
II.1.	Erkel konferencia Gyulán	500			
II.2.	Erkel konferenciák Gyulán (Erkel Társaság)		500	1 000	500
III.3.	Erkel emlékalbum kiadása			1 500	1 500
III.4.	A gyulai Erkel konferenciák kiadása kötetben		600	1 500	600
III.5.	D. Nagy András Erkel könyvének bővített kiadása		1 000		1 000
III.6.	Himnusz kéziratok (Kölcsey-Erkel) faksimile újrakiadása			2 000	2 000
III.8.	A felújítandó gyulai Erkel kiállítás DVD-n			2 500	2 500
IV.1.	Erkel-ház felújítása, kiállítás megújítása		9 000	15 000	9 000
	"Erkel-zongora" felújítása		1 000		1 000
IV.3.	Kiállítás a Várszínházban Erkel operák jelmezeiből	Várszínház			
V.1.	Erkel emléktárgyak (bor, bonbon, bélyeg, érme, stb.)	Bevételből megtérül			
V.2.	Erkel Társaság honlapjának elkészítése		250		250
VI.1.	Országos középiskolai Erkel vetélkedő döntője az EDÜ-n			2 000	2 000
VI.2.	Nagyszabású Erkel sakkverseny Gyulán			5 000	5 000
		Összesen		14 250	43 500